

ARKEOLOGISK SKOLEGRAVING 2016-2017

Husmannsplassen Holmen, Øvre Vang,
Hamar kommune, Hedmark

Hilde Rigmor Amundsen, Bjørn M.F. Eriksen,
Ole Jacob Tomter

Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU)
 Storgata 2, Postboks 736 Sentrum, 0105 Oslo
 Telefon: 23 35 50 00
www.niku.no

Tittel ARKEOLOGISK SKOLEGRAVING 2016-2017 Husmannsplassen Holmen, Øvre Vang, Hamar kommune, Hedmark	Rapporttype/nummer NIKU Oppdragsrapport 44/2019	Publiseringsdato 09.07.2020
	Prosjektnummer 1020917	Oppdragstidspunkt 2016-2017
	Forsidebilde Graving i kjellerhullet i stuerommet. Foto: NIKU 2017.	
Forfatter(e) Hilde Rigmor Amundsen, Bjørn M.F. Eriksen, Ole Jacob Tomter	Sider 58	Tilgjengelighet Åpen
	Avdeling Digital dokumentasjon, kulturminner og landskap	

Prosjektleder Hilde Rigmor Amundsen
Prosjektmedarbeider(e) Vang historielag og Lunden skole på Hamar
Kvalitetssikrer Knut Paasche

Oppdragsgiver(e) Lunden skole, Vang, Hamar

<p>Sammendrag</p> <p>Rapporten omhandler en arkeologisk skolegraving av husmannsplassen Holmen i Øvre Vang, Hamar, Hedmark. Undersøkelsen ble utført i til sammen to uker høsten 2016 og 2017, under ledelse av arkeolog på NIKU og med skoleklasser og lærere på Lunden skole samt Vang historielag. Historielaget tok initiativ til prosjektet. Skriftlige kilder knyttet til bosetningen på Holmen fra sent 1700-tall til sent 1800-tall er gransket av historielaget. Det ble avdekket et bolighus med et stuerom inkludert kjellerhull, og et mindre kammer i forlengelse av dette. Det var sannsynligvis to byggetrinn; stuerommet som 1.byggetrinn, kammeret som 2.byggetrinn. Husets samlede mål var 7 meter N-S og 4,5 meter Ø-V, i alt 31,5 kvadratmeter. Stua var oppbygd av laftet tømmer, mens kammeret trolig var av reisverk. Kammeret var et enklere tilbygg, kanskje med skråtak. Det ble avdekket et jordgulv i kammeret, og funnet flere gjenstandstyper. Fundamentet til en peis/grue lå i SV-del av kammeret. Høyst sannsynlig var det rørinntak til en større peis/grue i stuerommet. Det er et åpent spørsmål om huset opprinnelig var større, noe som ikke ble undersøkt. En mindre tuft sør for bolighuset tolkes som et uthus. Det kan ha vært fjøs eller stall for husdyr, eventuelt låve, redskapsbod eller jordkjeller. Fossile åkre og åkerterrasser, rydningsrøyser og steingjerder vitner om dyrkning og husdyrhold. Søk med metalldetektor, både i/ved tuftene og på plassen for øvrig, forklarer hvorfor det ble funnet mange gjenstander av jern og kobber, mens det var lite keramikk, fajanse etc. Det ble ikke avdekket noen egentlige avfallshauger/-groper. Samlet sett ga hustufter, øvrige strukturer og funn inntrykk av at Holmen var en liten og marginal husmannsplass. Bosetningen startet på slutten av 1700-tallet og opphørte på slutten av 1800-tallet, samlet rundt 100 år, ifølge kildene. Det kan derimot ikke utelukkes at Holmen var bebodd inn på 1900-tallet. Kanskje ble plassen benyttet sesongmessig i forbindelse med skogsarbeid eller jakt. På et tidspunkt ble huset demontert. Brukbart bygningsmateriale ble antagelig benyttet i andre hus. Det var lite som tydet på at huset hadde brent ned. Det var et godt samarbeid mellom alle involverte parter. Inntrykket var at skolebarna lærte mye, syntes det var morsomt og at de i stor grad følte seg som «eiere» av prosjektet.</p>
--

Emneord Husmannsplass – Arkeologi – Lokalhistorie – Skolegraving - Formidling
--

Avdelingsleder

Knut Paasche

Forord

I 2016 og 2017 (uke 38 begge år) ble det utført en arkeologisk undersøkelse av den forlatte husmannsplassen Holmen i Øvre Vang, Hamar kommune, Hedmark. Prosjektet ble utført i form av en skolegraving med deltagelse av elever og lærere på Lunden skole, i samarbeid med Vang historielag og arkeolog/forsker Hilde Rigmor Amundsen, Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU). Folk lokalt utførte mye frivillig innsats i prosjektet. Grunneier v. Knut og Arne Reistad stilte velvillig området til disposisjon for undersøkelsen. Skolen fikk benytte et flott område med gapahuker og bål plass, eid av Sverre Bratberg, til matlaging og lunsj. Olav Stensby tilrettela for kjøring med rullestol/vogn fra bilvei inn til husmannsplassen. Vang historielag hugde trær og ryddet i området, og har gjennomgått skriftlige kilder for denne og nærliggende husmannsplasser. Mange besøkende under feltarbeidet i begge sesonger bidro med mye nyttig informasjon og innspill. Det var en artikkel om undersøkelsen i Hamar Arbeiderblad 22.09.2016, som takkes for god mediedekning. I etterkant av feltundersøkelsen, 06.10.2016, var deltagerne i det svensk-norske nettverksprosjektet «Torp på gränsen – mellan arkeologi, historia och samhälle, Värmland - Hedmark» på besøk på plassen, sammen med Vang historielag. Sist - men ikke minst - takkes alle de blide og entusiastiske elevene på Lunden skole, samt rektor og lærere som tok initiativ til undersøkelsen sammen med historielaget.

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	6
2	Problemstillinger og mål for den arkeologiske undersøkelsen	8
3	Undersøkelsens forløp og metodikk	10
4	Resultater	17
4.1	Stuerommet	17
4.2	Kammerset	23
4.3	Peis/grue i kammerset	32
4.4	Uthuset	33
4.5	Øvrige strukturer i nærområdet.....	37
5	Skriftlige kilder.....	39
6	Sammenfatning	40
7	Referanser	44
8	Fotoliste 2016.....	45
9	Fotoliste 2017	47
10	Funnkatalog 2016	49
11	Funnkatalog 2017	57
12	Vedlegg 1 – notat Bjørn M.F. Eriksen, Vang historielag 25. juni 2019	59

1 Innledning

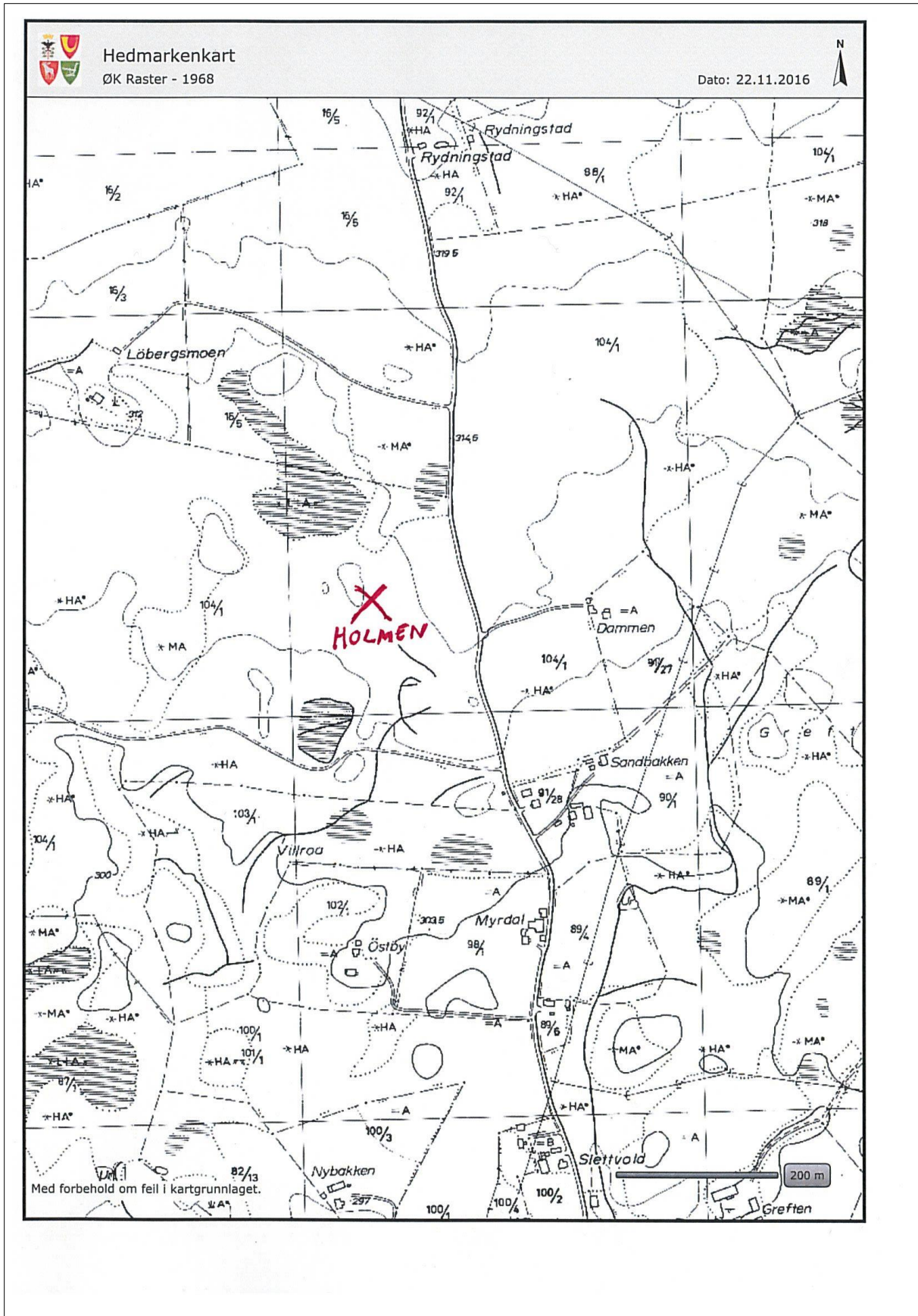
I rapporten redegjøres det for den arkeologiske undersøkelsen av to tufter, et bolighus og et uthus, etter den forlatte husmannsplassen Holmen i Øvre Vang, dagens gårds- og bruksnummer 104/1, Hamar kommune, Hedmark; kart figur 1. Holmen var opprinnelig husmannsplass under gården Moen.

Prosjektet ble utført i form av en skolegraving med deltagelse av elever og lærere på Lunden skole, i samarbeid med Vang historielag og arkeolog/forsker Hilde Rigmor Amundsen ved Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU). Både i 2016 og 2017 ble undersøkelsen utført i løpet av en uke i september, uke 38 begge år; figur 2.

Bakgrunnen for prosjektet var Lunden skole sin markering av skolens 150 års-jubileum i 2018. I den forbindelse ble det bestemt at det skulle utføres et arkeologi- og historieprosjekt med aktiv deltagelse av elevene, et prosjekt som inngikk i jubileet sammen med flere andre tiltak. Vang historielag ved Bygdebok-komiteen var skolens samarbeidspart, og valgte husmannsplassen Holmen som objekt for undersøkelsen. Arkeolog ved NIKU ble engasjert for å lede det arkeologiske arbeidet, i samarbeid med skolen og historielaget. Grunneier ga tillatelse og var positiv til undersøkelsen.

Den viktigste målgruppen i prosjektet var skolebarna, gjennom praktisk involvering ved deltagelse på en arkeologisk utgravning. Det ble utført diverse prosjektarbeid på skolen både i forkant og i etterkant av det arkeologiske feltarbeidet, i form av mellom annet formidling ved historielaget og arkeolog.

Det ble opprettet en lukket og en åpen Facebook-side for Husmannsplassen Holmen. Undersøkelsen ble presentert på Vang historielag sin hjemmeside (<http://vang-historielag.no/arkeologi-lunden-skole/>). Et avisinnlegg om undersøkelsen sto i Hamar Arbeiderblad 22.09.2016, med overskriften «Småarkeologer på skattejakt i Vang».

Figur 1 ØK-kart med markering av Holmen. Kartgrunnlag: Statens Kartverk
(http://webhotel3.gisline.no/WebInnsyn_Hedmarken/Klient/Vis/WebInnsyn_Hedmarken).

Figur 2 Informasjonsskilt ved veien opp til husmannsplassen. Foto: NIKU 2016.

2 Problemstillinger og mål for den arkeologiske undersøkelsen

Husmannsplassen er en kulturminnetype som tradisjonelt er viet lite oppmerksomhet i kulturminneforvaltning, forskning og formidling. Det er en kulturhistorie som står i fare for å forsvinne, både i form av fysiske spor i terrenget, i muntlige fortellinger og i folks bevissthet. Samtidig er det mye lokal kunnskap og interesse for å ivareta og belyse feltet.

Tre mål var sentrale for en arkeologisk undersøkelse av Holmen:

- Ved aktiv deltagelse av elever på Lunden skole vil så vel husmannsvesen som arkeologi formidles
- Bidra til økt kunnskap til bruk i Vang historielag sitt arbeid med Bygdeboka samt til lokalmiljøet for øvrig
- Utvikle og teste arkeologi som metode og innfallsvinkel for å utdype skriftlig kildemateriale, evt. fotografier og muntlige fortellinger om husmannsvesenet

Det var ingen intensjon at Holmen skulle totalundersøkes i regi av prosjektet. Involvering av elevene på Lunden sto sentralt, og utgravningsforløp og metodebruk ble tilpasset dette. Det primære målet var å gi barna innsikt i både husmannsvesen og arkeologisk metode; figur 3 og 4.

Valget av husmannsplassen Holmen var godt egnet både med hensyn til tilgjengelighet, formidling, materielle spor samt kjennskap til de skriftlige kildene. Skriftlige kilder er studert og systematisert av Vang historielag. Utdrag av dette materialet inngår i Kap.5 her.

Det ble antatt at bruk av arkeologi som metode ville kunne gi svar på andre forhold enn det som var kjent gjennom de skriftlige kildene. Gjennom utgravningen var det et mål å finne ut noe nytt og uventet om Holmen og de menneskene som hadde bodd der til ulike tider. Det finnes skriftlig materiale som også omtaler husmannsplasser. Men, sammenliknet med gårdene, er det ikke nedskrevet mye informasjon om plasser uten egne gårds- og bruksnummer. Husmannsplassene var i regelen bebodd av ulike slekter og familier over tid, og både plassnavn og folks etternavn kunne endres av ulike årsaker. På gårdene var det ofte mer stabilt. Det har bidratt til god kjennskap om gårdshistorien, i motsetning til husmannsplassene.

En metode for å finne ut mer om husmannsplassene er derfor gjennom arkeologi. Det viste seg underveis i undersøkelsen at Holmen var noe vanskelig å tolke både i forhold til huskonstruksjoner, funnkategorier, type bosetning, bosetningsperioder mm., i alle fall på grunnlag av de data som har fremkommet under en begrenset utgravning utført på til sammen to knappe uker. Dette vil det redegjøres nærmere for.

Figur 3 Funnglede 2016: Kirsti og Ane har funnet en spiker etter to timers søk med metalldetektor og graving i forsenkningen vest for stuerommet (foto 27 i fotoliste 2016). Foto: NIKU 2016.

Figur 4 Funnglede 2017: Nore har funnet grønt glass etter en flaske og andre gjenstander i kjellerhullet i stuerommet i hustufta (foto 24 i fotoliste 2017). Foto: NIKU 2017.

3 Undersøkelsens forløp og metodikk

Husmannsplassen Holmen ligger i dag i skogsmark (blandingsskog). Vang historielag hadde hugget skog og ryddet på/ved plassen i forkant av undersøkelsen. Det gjorde det mulig å se strukturene i sammenheng, og gjorde det enklere å grave og dokumentere.

I 2016 (fem feltdager) ble en utvalgt del av hustufta undersøkt av 6.klasse og lærere på Lunden skole; figur 5. Det var 30 elever, som ble inndelt i forskjellige grupper. En gruppe gravde, mens en annen gruppe var med Vang historielag på historietur, bla. for å besøke Løbergsmoen og russergrava (ID 10628, kulturminnedatabasen Askeladden: *I april 1942 rømte en rekke russiske krigsfanger fra en jernbanetransport på strekningen Strandlykja-Stange. Noen av dem kom til småbruket Løvbergsmoen der de ble innlosjert i den her registrerte fangstgropa før de ble smuglet videre over til Sverige*). En tredje gruppe var journalister og intervjuet/filmet under undersøkelsen. En fjerde gruppe lagde lunsj ved gapahuken.

I 2017 (fire feltdager) fortsatte undersøkelsen av hustufta fra året før. En mindre tuft som lå like ved ble nærmere gransket. Undersøkelsene ble utført av 5.klasse og lærere på Lunden skole. Det var i alt 27 elever, inndelt i grupper og med de samme arbeidsoppgavene på skift som angitt over.

Vang historielag deltok aktivt i undersøkelsen begge år, spesielt Bjørn Magne Flittie Eriksen og Ole Jacob Tomter. Arkeolog ved NIKU hadde ansvar for å veilede elevene underveis i

gravingen, samt fotografering, funninnsamling og annen dokumentasjon samt utarbeidelse av rapport.

Bolighuset på Holmen fremsto før utgravningen som en ganske liten hustuft, med kjellerhullet som det mest synlige elementet; figur 6. Underveis i undersøkelsen ble det avdekket et mindre rom i forlengelsen av rommet som omga kjellerhullet.

En stor steinrøys med stein av flere størrelser lå synlig i dagen like vest for kjellerhullet; figur 7. Røysa er tolket som en *mulig* peisrøys etter en nedrast peis/grue. Rett vest for denne røysa igjen var det en tydelig forsenkning i terrenget, som er vanskelig tolkbar uten nærmere undersøkelser; figur 8. Det er et åpent spørsmål om det kan være avtrykk etter et tredje rom i huskonstruksjonen. En stor steinrøys, sannsynligvis rydningsrøys, lå like vest for forsenkningen. I denne var det stein av ulik form og størrelse, og i tillegg flere mindre stein synlig i dagen, sannsynligvis såkalt «potetstein»; figur 9. Ved potetdyrking er det nødvendig å fjerne stein, også små stein. Det er ganske vanlig å finne samlinger med slike i toppen av eldre rydningsrøyser. Dette er med andre ord et synlig tegn på at det på et tidspunkt ble dyrket poteter på Holmen, noe som også er temmelig sannsynlig.

En mindre tuft etter et mulig uthus lå sørøst for hustufta. Den var ganske liten, og fremsto på overflaten i form av en stor steinrøys med en lav forsenkning i nedkant i søndre del; figur 10. Det ble ikke gravd her i 2016, kun søkt med metalldetektor i området rundt med funn av diverse jerngjenstander/-fragmenter. I 2016 mente vi at det mest sannsynlig var et uthus, men vi var også inne på tanken om at det kunne være et lite bolighus, spesielt grunnet den store steinrøysa som *kunne* være en peisrøys. I 2017 ble det gravd i forsenkningen. Det ble da konstatert at det dreier seg om en form for uthus, nærmere omtalt under.

Øvrige synlige strukturer på plassen var flere små, fossile åkre, i form av flater med åkerreiner/-terrasser på det som i dag er plantegranfelt, spesielt sør og sørøst for hustufta og ved uthuset; figur 11. Det var markante og kraftige steingjerder, spesielt et stykke vest for hustufta; figur 12. I tillegg var det flere og til dels overgrodde rydningsrøyser og steingjerder. Dette er vanlige strukturer på forlatte husmannsplasser. Se oversikt over de to tuftene og øvrige innmålte strukturer i GIS-kart; figur 47.

Det ble til enhver tid vurdert hvor det var mest gunstig å grave. Målet var primært å finne områder med mye gjenstander. Å finne ting var mest spennende for elevene! Gjenstander og fragmenter av gjenstander gir en pekepinn om dateringer og bosetningsperioder, ulike aktiviteter på plassen etc.

Metoden besto i at elevene gravde seg nedover i jordmassene, med murerkjeer og diverse hageredskap. Det ble benyttet noe spade og krafse, samt børster og tenger (for å klippe over røtter). Det ble gjort omfattende søk med metalldetektor, både rundt hustuftene og på plassen for øvrig; figur 13. Dette kan være årsaken til at det ble funnet en overvekt av gjenstander av metall, som jern og kobber, derimot lite keramikk, fajanse etc.

Arkeologen fotodokumenterte underveis. Flere av bildene er gjengitt her. Alle foto er lagret hos NIKU. Lunden skole og Vang historielag tok også foto (enkelte av deres foto inngår her).

Funn ble innsamlet underveis, og sortert i funnposer med angivelse av type, funnsted og dato. Det var viktig å dokumentere hvilke funn som ble gjort hvor på plassen.

Gjenstandsmaterialet oppbevares på Lunden skole. En fullstendig funnkatalog for 2016 og en forenklet funnkatalog for 2017 inngår til sist i rapporten. Årsaken til at katalogen for 2017 er forenklet, skyldes at disse funnene er blitt forlagt på skolen grunnet en omfattende byggeprosess der i etterkant av undersøkelsen. 2017-katalogen er ført på grunnlag av feltnotater. Utvalgte funn beskrives nærmere i Kap.4 her.

Det ble foretatt en enkel oppmåling av hustufta i 2016 sammen med tre av elevene (skisse på MM-papir oppbevares på skolen). En skisse av boligtufta med rominndeling og nærliggende strukturer foreligger i figur 46 her. Siste feltdag, 22.09.2017, ble hele området, med hustufter, ildsted, rydningsrøyser, steingjerder, åkerreiner/-terrasser mm., kartfestet med CPOS/GPS med hjelp av Ole Jacob Tomter i historielaget; GIS-kart; figur 47. CPOS er en abonnementstjeneste fra Statens Kartverk som forbedrer nøyaktigheten på GPS-koordinatene betraktelig.

Figur 5 Oppstart av undersøkelsen i hustufta 2016. Mot Ø (foto 1 i fotoliste 2016). Foto: NIKU 2016.

Figur 6 Hustufta med kjellerhull og mulig peisrøys i bakgrunnen i forkant av undersøkelsen. Mot N-NV Foto: Bjørn M.F. Eriksen 2016.

Figur 7 Mulig peisrøys vest for stuerommet (foto 36 i fotoliste 2016). Mot N. Foto: NIKU 2016.

Figur 8 Forsenkning i terrenget mellom mulig peisrøys og steinrøys (rydningsrøys) med «potetstein». Mot N (foto 38 i fotoliste 2016). Foto: NIKU 2016.

Figur 9 Små «potetstein» i toppen av den vestligste steinrøysa (rydningsrøys) (foto 25 i fotoliste 2016). Foto: NIKU 2016.

Figur 10 Tuft etter mulig uthus med steinrøys i forgrunnen. Mot Ø-NØ (foto 7 i fotoliste 2016). Foto: NIKU 2016.

Figur 11 Jentene sitter på åkerflaten, med åkerrein/-terrasse i nedkant (foto 6 i fotoliste 2017). Mot S. Foto: NIKU 2017.

Figur 12 Del av et langt steingjerde vest for hustufta. Mot NV (foto 40 i fotoliste 2016). Foto: NIKU 2016.

Figur 13 Det brukes metalldetektor og graves prøvehull i et område sør for hustuft og uthus, der det ble funnet div. gjenstandsfragmenter av jern, bla. del av en skobesparer. Mot S (foto 8 i fotoliste 2017). Foto: NIKU 2017.

4 Resultater

Strukturene som ble avdekket innenfor hustufta i 2016 er tolket som et stuerom med full kjeller, innrammet av en sammenhengende grunnmur av naturstein. Rester etter gulv eller ildsted i stua var ikke bevart, fordi kjellerhullet omsluttet hele rommet. Like nord for og i forlengelsen av stuerommet var det et mindre rom, tolket som et kammers. Grunnmuren som var anlagt rundt stuerommet tyder på at dette er det eldste av de to rommene, dvs. første byggetrinn. Veggskillet mellom de to rommene utgjøres av nordre grunnmur til - det opprinnelige - stuerommet. Dette tyder på at kammerset ble bygd på et senere tidspunkt, dvs. andre byggetrinn, som et tilbygg. Høyst sannsynlig var stuerommet oppsatt av laftet tømmer, mens kammerset trolig var et enkelt reisverk av panelt treverk, og med fire hjørnesteiner. Muligens hadde kammerset skråtak. Fundamentet etter en peis/grue lå i sørvestre del av kammerset, og det ble avdekket rester av et jordgulv.

Stuerommet målte ca. 4,5 x 4,5 meter, mens kammerset målte ca. 2,5 x 4,5 meter. Til sammen utgjorde de to rommene om lag 7 x 4,5 meter. Det vil si at huset, dvs. under andre byggetrinn, var 7 meter langt N-S og 4,5 meter bredt Ø-V. Det utgjør 31,5 kvadratmeter boligflate; skisse figur 46.

Det understrekes at dette er omtrentlige tolkninger av rom og rominndelinger, og med omtrentlige mål. Uansett kan det konkluderes med at det var et lite bolighus, og av de minste husmannsplassene. Det er mulig huset i tillegg hadde hems oppunder taket, eventuelt et vindfang etc. Det er samtidig et åpent spørsmål hvorvidt det var flere rom og følgelig et større hus, noe det vil redegjøres nærmere for.

I det følgende omtales stuerommet, kammerset, peis/grue i kammerset, uthuset samt øvrige strukturer i området nærmere.

4.1 Stuerommet

Under gravingen i 2016 ble det avdekket en sammenhengende grunnmur av tørrmurt naturstein rundt det største rommet i hustufta, tolket som hovedrommet eller stuerommet; figur 14-17. Rommet inkl. grunnmuren omsluttet kjellerhullet helt, noe som må bety at det var full kjeller under rommet. Det ble funnet en del større jernspiker under fremrensking av grunnmuren; figur 20. Det sannsynliggjør at stuerommet var oppsatt av laftet tømmer. Grunnmuren har utgjort fundamentet til en syll, som igjen var fundament for en laftekasse. Det er uvisst om grunnmuren opprinnelig var høyere/kraftigere, det vil si murt opp av flere lag stein. Det ble ikke avdekket sikre spor etter dette, men det kan tenkes at stein som ligger i nærliggende røyser og i området rundt stammer fra en fjernet grunnmur.

Utover spiker ble det funnet div. jernbeslag/-fragmenter under avdekking av grunnmuren. Dette utgjorde betydelig mindre funn, og et ganske ensidig funnmønster, sammenlignet med et mer interessant funnbilde i kammerset; avsnitt 4.2. Det kan forklares med at opprinnelig gulvnivå i rommet ikke var bevart, fordi kjelleren dekket det hele. Eventuelle gjenstander som var i stua, er blitt fjernet og/eller kan ha rast ned i kjelleren når gulvet ble revet eller råtnet opp. Det er uvisst om det var jordgulv eller tregulv.

Jordsmonnet var podsol, som er vanlig i skogsområder. Lagfølge fra topp til bunn: torv, utvaskingslag og utfellingslag. Det var lite kull knyttet til grunnmuren.

Kjellerhullet ble lite undersøkt i 2016, grunnet større stein som gjorde det vanskelig å komme til. Det ble likevel gravd noe i bunn-partiet, og funnet rester av rødt tegl og grønt glass. I 2017 ble det gravd mer her; figur 4. Det ble også søkt med metalldetektor, som ga mange utslag. Det ble gjort flere funn, bla. enkelte jernbeslag og flere skår av grønt glass, derav en tut etter en flaske (figur 18), muligens rester av flere flasker og/eller andre gjenstander av glass. Det ble funnet tre skår av det samme brune glasset samt bunnen til en liten glassflaske. Et skår av hvitt porselen/fajanse med gullkant dukket opp, antagelig fra en kaffekopp.

I 2016 ble det gjort en del funn av ulik karakter i utearealet ved eller et lite stykke vest, sør og sørøst for hustufta. Det var diverse jernspiker, jernbeslag, jernfragment, en jern- eller kobberspenne med hekte, en rund jernskive med hull i midtpartiet, en liten jernring (grovt smidd), en liten skobesparer (figur 21) samt en slags «jernkrok», muligens del av en nøkkel av gammel type (figur 22). Et mulig stemjern (figur 23) lå ca. fire meter sør for stuerommet, i retning uthuset der det er funnet et tilsvarende redskap, se avsnitt 4.4. En liten bit grønt glass ble avdekket. I 2017 ble det funnet bygningsrester i form av små biter hvitt kitt, antagelig vinduskitt, på flaten ca. 4-5 m. sør for huset.

Det kunne vært interessant å undersøke mer av kjellerhullet, både bunn og vegger, for å finne ut hvordan kjelleren var konstruert i forhold til rommet og grunnmuren. Det synes underlig at kjelleren dekket hele rommet, slik det fremstår. Vanlig i husmannsstuer var kjeller over anslagsvis halve rommet. Dette er en av grunnene til at jeg tror huset opprinnelig var større, dvs. at det kan finnes strukturer under bakken som ikke er avdekket. Den store steinrøysa like vest for stuerommet kan som nevnt være en røys etter en nedrast peis/grue; figur 7. Mellom den vestre grunnmuren i stuerommet og denne røysa var det et mindre, åpent parti som det ble gravd noe i overflaten av; figur 19. Det er derimot uvisst hva dette partiet representerer. Forsenkningen i terrenget like vest for peisrøysa igjen (figur 8) kan være avtrykk etter et tredje rom, men det er usikkert. Det er også mulig huset hadde en forlengelse østover, der det ble avdekket noe stor stein som kan utgjøre fundamentet til et tredje rom. Samtidig ble det gravd så pass lite her, og ikke påvist noe sikkert mønster. Dette området var også forstyrret av en eldre skogsvei. Alternativt var det et lite bolighus på Holmen - rett og slett.

Figur 14 Stuerommet med avdekket grunnmur og kjellerhull, med kammerset i bakgrunnen. Mot N (foto 29 i fotoliste 2016). Foto: NIKU 2016.

Figur 15 Søndre del av kammerset i forgrunnen, stuerommet med kjeller bakenfor. Veggskillet (nordre grunnmur til stuerommet) mellom de to rommene ligger like på linje med tommestokken. Mot S (foto 30 i fotoliste 2016). Foto: NIKU 2016.

Figur 16 Fremgravet del av grunnmuren i stuerommet, kjellerhullet til høyre (foto 11 i fotoliste 2016). Foto: NIKU 2016.

Figur 17 Graving i kjellerhullet under stuerommet. Søndre del av kammeret samt stuerommets nordre grunnmur i forkant (de øverste steinene er lagt opp her under gravingen). Mot S (foto 1 i fotoliste 2017). Foto: NIKU 2017.

Figur 18 Rød murstein og enkeltkrum takstein/tegl fra området ved peis/grue i kammerset samt grønn flasketut funnet i kjellerhullet (materialet er flyttet) (foto 5 i fotoliste 2017). Foto: NIKU 2017.

Figur 19 Parti/flate mellom stuerommet og den mulige peisrøysa undersøkes i 2016. Mot N (foto 17 i fotoliste 2016). Foto: NIKU 2016.

Figur 20 Samling jernspiker med hode, funnet hhv. i SSV-del av stuerommet samt mellom stuerom og kammers (3 og 4 i funnkatalog 2016). Foto: NIKU 2019.

Figur 21 Skobesparer, to jernbeslag og tynn jerstråd, funnet i området mellom stuerom og mulig peisrøys like vest for hustufta (59, 60 og 61 i funnkatalog 2016). Foto: NIKU 2019.

Figur 22 «Jernkrok», del av nøkkel av gammel type? Funnet innenfor fossil åkerflate i SV-del av tomta (72 i funnkatalog 2016). Foto: NIKU 2019.

Figur 23 Mulig stemjern, funnet ca. fire meter sør for stuerommet i hustufta (65 i funnkatalog 2016). Foto: NIKU 2019.

4.2 Kammerset

Et rom nummer to i hustufta ble erkjent da Bjørn Magne F. Eriksen, Vang historielag i 2016 avdekket to større stein som lå om lag 2,5 meter like nord for stuerommet. Steinene var ikke

synlige på overflaten. Ved nærmere undersøkelse viste det seg å være hjørnesteinene til et lite rom i forlengelsen av stuerommet, her tolket som et kammers. Som nevnt over utgjør veggskillet mellom de to rommene nordre grunnmur til stuerommet. Dette kan tyde på at kammerset ble anlagt på et senere tidspunkt, som et tilbygg. Inntil grunnmuren var det to hjørnesteiner i hhv. østre og vestre ende, som utgjør hjørnesteinene til kammerset sammen med de to i nord. De fire hjørnesteinene i hvert sitt hjørne kan tyde på at kammerset besto av et enkelt reisverk; figur 24-26.

Under gravingen ble det avdekket flere mindre jernspiker, spesielt i området mellom sørvestre og nordvestre hjørnestein, noe som forsterker tolkningen av et reisverk; figur 27. Det ble funnet en stor krampe ved sørøstre hjørnestein (figur 26), og denne kan ha forbundet reisverket. Til sammenligning ble det som nevnt funnet større spiker i tilknytning til stuerommet (figur 20), som sannsynligvis var av laftet tømmer.

Det var jordgulv i kammerset. Harde og sammenhengende masser i samme nivå tydet på et hardstampet gulv. Kanskje var det opprinnelig et tregulv over jordgulvet. I tillegg var det spor etter varmpåvirkning i form av kull/sot/aske på hjørnestein og i jordmassene, samt flere små skjørbrante stein (varmpåvirket stein); figur 25-26.

Jordsmonnet var podsol som i stuerommet, beskrevet over. Det var ingen tegn som tydet på at det var tilført en annen type masse til jordgulvet. Det var med andre ord anlagt på den naturlige markoverflaten.

Fundamentet til en peis/grue ble avdekket i det ene hjørnet, nærmere beskrevet i avsnitt 4.3.

Det var relativt mye funn i kammerset, fordelt over hele det lille rommet. I 2016 ble det funnet morsomme ting som deler av et munnsspill (figur 28) (flere deler ble funnet i 2017), et tobakkspipehode av bentonitt eller eolitt (figur 29), en porselensknapp til drakt og en fin knivslire av messing dekorert med blomstermotiver og border; figur 30.

Alle munnsspill-delene lå ved peisen/grua i kammersets sørvestre del. Munnsillet ble oppfunnet i Tyskland i 1821, deretter videreutviklet i Wien. Fra 1830-åra ble det produsert munnspill både i Wien og flere steder i Tyskland, og instrumentet ble svært populært rundt i Europa. Trolig kom munnsillet til Norge i 1830- og 40-åra, selv om vi vet lite konkret om dette (personlige opplysninger fra musiker og komponist Sigmund Groven, e-post 10.01.2018). På grunnlag av disse opplysningene kan vi fastslå at munnsillet er fra bosetningen(e) på Holmen ved eller evt. etter 1830-40.

Funn av et hestebissel (munnbitt) i kammersets østre del (figur 31) vitnet om at det var hest på plassen. Det var derimot ikke vanlig at husmennene eide egne hester. Som oftest ble hest lånt fra gården når det skulle pløyes etc. Ytterligere to jernringer av liknende type som ringene i bisselet lå også i kammersets østre del. Det ble funnet i alt fire spenner med hekte av jern/kobber; figur 32. Det kan være spenner til seletøy til hest, alternativt beltespenner eller andre spenner til klesdrakt.

Det ble funnet to hesteskoformete skobesparere av jern (figur 33) samt to små lærbiter (fra sko?) i kammerset. Ytterligere tre skobesparere av samme type ble avdekket ved graving i

områder utenfor tuftene. Skobesparere eller heljern, i form av jernstykker med nagler til å feste på hælene, vitner om nøysomhet - det var viktig å spare på skoene! Skobesparer og lærsåler er tidligere funnet på en husmannsplass på Tangen sør i Stange kommune, der det var en tilsvarende arkeologisk skolegraving i 2010-2011 (Amundsen et al. 2012).

En fragmentert gjenstand av porselen i kammerset var antagelig en kommodeknott; figur 34. Den kan muligens ses i sammenheng med en liten nøkkel av jern, som kan passe til en kommodeskuff; figur 35.

For øvrig var det som nevnt flere mindre jernspiker, spesielt langs det som må ha utgjort veggene i reisverket til kammerset, dvs. mellom hjørnesteinene, men også innenfor selve rommet i kammerset.

Det var mye funn av diverse ubestembare jernbeslag og andre jernfragmenter, derav en kjøkkenkniv; figur 36. Del av en dørlås og et dørhengsel var blant funnene.

Det ble funnet fragmenter av gjennomsiktig glass, sannsynligvis vindusglass, samt enkelte skår av grønt glass. Det var noe ubrent dyrebein, trolig måltidsrester av husdyr.

I 2017 ble det kun gravd litt i kammerset, mest i området ved peisen/grua. Flere deler av munnpillet ble som nevnt funnet her, der de første munnpill-delene ble avdekket året før. Det ble funnet flere spiker, en jernkrok, en dyreknokkle etc. Se også avsnitt 4.3.

Kammerset er å regne som nærmest ferdig utgravd. Samtidig gjenstår enkelte partier som bør graves for å være sikker på at en er nede på naturbakken. Funnene avtok underveis i gravingen, men det kan likevel være mer å finne lenger ned i jordmassene.

Figur 24 Hele kammeret, med fundament til peis/grue i SV-del (høyre del av foto) og de to nordre hjørnesteinene (venstre del av foto). Mot Ø (foto 31 i fotoliste 2016). Foto: NIKU 2016.

Figur 25 Vestre del av kammeret med NV-hjørnestein, jordgulv, fundament til peis/grue ved SV-hjørnestein om lag midt i bildet, kjellerhull/stuerom til venstre og mulig peisrøys til høyre. Mot S (foto 21 i fotoliste 2016). Foto: NIKU 2016.

Figur 26 SØ-hjørnestein i kammerset med kullblandet jord og div. funn i nærområdet samlet på toppen av steinen: jernkrampe, porselensknapp, skjørbrent stein (foto 10 i fotoliste 2016). Foto: NIKU 2016.

Figur 27 Samling jernspiker med hode, funnet i NV-del av kammerset, i jordgulvet (12 i funnkatalog 2016). Foto: NIKU 2018.

Figur 28 Munnsplill, to like plater fra indre del av instrumentet, funnet i SV-del av kammers, ved peis/grue (42 i funnkatalog 2016). Foto: NIKU 2019.

Figur 29 Tobakspipe av bentonitt el. eolitt, funnet i Ø-del av kammers (55 i funnkatalog 2016). Foto: NIKU 2019.

Figur 30 Knivslire av messing med blomsterdekor, funnet i kammers (45 i funnkatalog 2016). Foto: NIKU 2019.

Figur 31 Hestebissel/munnbitt av jern, funnet i NØ-del av kammers (44 i funnkatalog 2016). Foto: NIKU 2019.

Figur 32 To spenner med hekte, sans. jern; hesteutstyr eller klesdrakt? Funnet i SØ-del av kammers (25 i funnkatalog 2016). Foto: NIKU 2019.

Figur 33 Skobesparere av jern, «hesteskoformet», funnet i kammerset. Den største med fire nagler, den minste med tre synlige naglehull (39 i funnkatalog 2016). Foto: NIKU 2019.

Figur 34 Mulig kommodeknott av porselen, funnet i NØ-del av kammers (50 i funnkatalog 2016). Foto: NIKU 2019.

Figur 35 Mulig nøkkel til kommodeskuff og en liten jernspenne, funnet i Ø-del av kammers (47 og 48 i funnliste 2016). Foto: NIKU 2019.

Figur 36 Kjøkkenkniv, to jernbeslag og jernringer i lenke (22, 23 og 24 i funnkatalog 2016). Foto: NIKU 2019.

4.3 Peis/grue i kammerset

En viktig struktur var restene etter fundamentet til en liten peis eller grue, avdekket i 2016 i det sørvestre hjørnet av kammerset. Fundamentet var ikke synlig på overflaten. Peisen/grua var bygd opp av flere flate, mindre naturstein. Det ble funnet flere rester av rødt tegl i tilknytning til dette, hvorav noe lot seg utskille som murstein som antagelig hadde vært en del av peiskonstruksjonen; figur 18 og 37. Det var enkelte deler av rød enkeltkrummet takstein (sekundær beliggenhet). Delene av et munnsplill ble som nevnt funnet her. Det var kullblandet jord i massene ved peisen/grua og dessuten flere små skjørbrente stein, som hadde en større utbredelse innenfor kammerset, se forrige avsnitt. Små klumper med blåleire/leirklining vitner om at dette ble brukt som bygge- og/eller tettingsmateriale til peisen.

Plasseringen av peisen i et hjørne av kammerset, vendt mot nordvestre del av stuerommet, kan tyde på at det var en varmekilde som ble utnyttet i begge rommene; skisse figur 46. Det ser samtidig ut til å være et skarpt skille mellom de to rommene med tanke på plasseringen av denne peisen. Men det kan ha vært et rørintak til en mulig større grue/peis i stuerommet, og som var fundamentert på stuegulvet som det ikke er bevart rester av. Det er et åpent spørsmål hvorvidt det var en brannmur i skillet mellom de to rommene, men det ble det ikke funnet konkrete spor etter. Derimot kan det tenkes at det nettopp er restene etter «stue-peisen» og/eller en brannmur som finnes blant steinene i røysa like vest for stuerommet; figur 7.

Figur 37 Fundamentet til peis/grue i SV-del av kammerset, ved SV-hjørnestein. Øvrige deler ligger nok under trerota (foto 21 i fotoliste 2016). Foto: NIKU 2016.

4.4 Uthuset

Den lille tufta sør for bolighuset ble nærmere undersøkt i 2017. Steinrekker og steinrøys som omkranset en liten forsenkning i tufta ble fremrensket og ryddet, slik at det ble enklere å se husets form og avgrensing; sammenlign figur 10 og figur 38. En stor steinrøys med innhold av kampestein til mindre stein lå i nordre del. Steinrøysa var ca. 2,60 - 2,80 m. i diameter N-S og utgjorde den mest dominerende delen av tufta. Langs vestre og søndre del var det steinrekker som må ha utgjort en enkel grunnmur. Vestre steinrekke var ca. 4,70 m. lang, den søndre noe kortere.

Forsenkningen lå i tuftas søndre del, dvs. like sør for steinrøysa. Det utgjorde et lite rom, avlangt i formen, ca. 3,70 - 3,80 m. Ø-V, ca. 1,80 m V og ca. 1,40 m Ø. Som målene angir, smalnet rommet noe av i østre del, med en tilnærmet trekantet form. Steinrøysa i nord grenset opp mot rommet, og det var tydelig at steinene i røysa var stablet pent opp langs rommets nordre langvegg, og slik dannet et skille eller en avgrensing; figur 39-40. Tufta kan ha vært bygd av stein og/eller laft eller reisverk, kanskje en kombinasjon av ulike materialer. Den store steinrøysa representerer mest sannsynlig nedraste vegger, spesielt dersom det var et steinhus.

Det ble søkt med metaldetektor innenfor forsenkningen, som ga flere utslag; figur 39. Inne i rommet ble det i 2017 funnet et lite sagblad med deler av treskaftet bevart, samt jerntråd, spiker, en jernbit etc. I hhv. 2016 og 2017 ble det funnet tre ganske like jernbolter i og utenfor

uthuset, kanskje stempler i tilknytning til smiing? En lang jernbolt av en annen type lå også utenfor uthuset; figur 42. For øvrig var det jernspiker, tynne jernstenger, jernbeslag, diverse jernfragmenter samt et mulig stemjern; figur 43.

Like utenfor, ved sørvestre hjørne av uthuset, lå en hel medisinflaske av glass under torva. Medisinflasken har stemplet «150» i bunnen; figur 41. Bladet til en teskje av rustfritt stål ble funnet ca. 5-6 m. sørvest for det samme hjørnet. I tillegg ble det avdekket et lite skår av fajanse, hvitt med lilla dekor, samt en liten glassbit og en bruskork (korken er av nyere dato).

Etter endt graving ble det konstatert at det mest sannsynlig dreide seg om et uthus. Det er uvisst hva slags funksjon det har hatt, men det var trolig et lite fjøs eller stall for husdyr. Det kan ha vært plass til et større husdyr, ku eller hest, eller kanskje to små sauer, geiter eller griser i rommet. Kanskje hesten vi fant spor etter i kammerset holdt til her? Det kan også ha vært låve, redskapsbod eller jordkjeller for oppbevaring av poteter, grønnsaker etc. Kanskje var det et lite steinfjøs, som det finnes paralleller til i nærområdet (Stensrud 1983:262).

Figur 38 Oversiktsfoto: uthuset under fremrensning. Mot Ø (foto 10 i fotoliste 2017). Foto: NIKU 2017.

Figur 39 Elever søker med metalldetektor og graver i det søndre rommet (forsenkningen) i uthuset. Oppmurt steinrekke langs nordre vegg i rommet, i grensen mot steinrøysa. Mot NØ (foto 21 i fotoliste 2017). Foto: NIKU 2017.

Figur 40 Oversiktsfoto: uthuset med det søndre rommet (forsenkningen), steinrøysa i nord, steinrekker i vest og sør. Vang historielag og lærer på Lundén. Mot Ø (foto 20 i fotoliste 2017). Foto: NIKU 2017.

Figur 41 Gutt med medisinflasje. Steinrøysa i uthuset i bakkant. Mot N (foto 15 i fotoliste 2017). Foto: NIKU 2017.

Figur 42 Kraftig jernbolt, funnet innenfor fossil åkerflate S-SØ for uthuset (93 i funnkatalog 2016). Foto: NIKU 2019.

Figur 43 Mulig stemjern, funnet ved uthuset (83 i funnkatalog 2016). Foto: NIKU 2019.

4.5 Øvrige strukturer i nærområdet

Det ble søkt med metaldetektor innenfor et større område på plassen både i 2016 og 2017. Flere steder der detektoren ga utslag, gravde elevene for å finne gjenstander; figur 13 og 44. Rester av diverse jernbeslag, spiker og ubestembare fragmenter av jern eller kobber ble avdekket på de fossile åkerflatene og i nedkant av disse. Det ble funnet mest metall, men også rødt tegl og enkelte fragmenter av fajanse. Keramikk, fajanse etc. er trolig underrepresentert fordi det ikke gir utslag ved metall søking. Flere av funnene lå relativt dypt i jordmassene. Det har sammenheng med at det er lenge siden funnene ble kastet/deponert, men det kan også være at senere dyrkning og/eller skogplanting på åkerflatene har medført tilførsel av og/eller omroting av masser.

Det ble ikke avdekket egentlige avfallsgroper, men det gjenstår å undersøke mer systematisk innenfor arealene, spesielt rundt bolighuset og uthuset. Enkelte områder pekte seg ut som mer funnrrike enn andre, som et område i sørøstre del av tomte ved stien inn til plassen. Her ble det i 2016 funnet en del av en skobesparer (figur 45), samt i 2016-17 en jernbit, spiker, glass og teglbiter. Det kan hende dette representerer en liten avfallsgrop; figur 44.

Det ble innsamlet en del løsfunn, det vil si gjenstander og fragmenter hvis funnsted ikke ble nærmere dokumentert av arkeolog eller skoleelever - mens det var som hektisk under undersøkelsen. En hel skobesparer var blant disse funnene; figur 45. For øvrig var det i alt 12 jernspiker, to tynne jerntråder (rester av piggråd?), to jernbeslag og to jernfragmenter. En hel glassflaske, sans. Solo merket med «65» i bunnen (år 1965?), var et nyere og sekundært funn.

Figur 44 Funnsted: fire jenter graver i sørøstre del av tomta, ved stien inn til plassen. Mot SØ (foto 18 i fotoliste 2017). Foto: NIKU 2017.

Figur 45 Skobesparere, løsfunn. En hel med hull til nagler, et bøydd fragment med to synlige hull til nagler (100 i funnkatalog 2016). Fragmentet er funnet i sørøstre del av tomta, ved stien inn til plassen (foto 44 over). Foto: NIKU 2019.

5 Skriftlige kilder

Skriftlige kilder for Holmen og andre nærliggende plasser er tidligere gjennomgått av Vang historielag (Tomter 2013). Historielag har oppsummert forberedende arbeider, skriftlig materiale og den arkeologiske undersøkelsen i to notater med foto (Eriksen 2016, 2017). Et senere og mer utdypende notat av Eriksen 2019 følger som vedlegg 1 i Kap.12 her.

Holmen var i utgangspunktet lite kjent, også lokalt. Jegere og andre hadde registrert at det var en hustomt og et steingjerde på plassen. For historielaget tok det lang tid å finne ut hva plassen het. Det var i 2010 at man fant navnene på noen av de som hadde bodd der i det skriftlige materialet.

Historielaget antar at Holmen er bebygd og dyrket en gang helt på slutten av 1700-tallet, kanskje omkring 1780, og at det var en husmannsplass under gården Moen (husene lå der Løbergsmoen ligger i dag. På Løbergsmoen brant huset ned i 1959). Johannes Eriksen fra Busterud fikk i 1759 kongelig tillatelse til å rydde seg en plass på Moen. Storhetstida på Moen var fram til ca. år 1800.

I Vangsboka 4. står Holmen nevnt under Greften og er da kalt Greftenholmen, fordi plassen i en periode var eid av Greften.

Disse kan ha bodd på Holmen:

Familien Ole Larsen født ca. 1748 og Anne Halvorsdatter født 1761 flyttet til Moen i 1796 og historielaget tror at de bosatte seg på Holmen. De hadde med seg barna Lars, født i 1788, Halvor, født på V. Blystadeie i 1791. Marthe født på Bergset i 1793. Berte født på Lille Opsahleie i 1796. Den 26.mai 1799 fikk de tvillingene Ole og Kristian, men Ole døde 11 dager gammel og Kristian 14 dager gammel.

I 1800 døde familiefaren Ole Larsen og Anne ble enke. Hun fortsatte å bo på Moeneie, antagelig på Holmen, helt til hun døde i 1825. Moren til Anne, Marit Kristensdatter, bodde her i 1811 og fram til hun døde. Barna bodde nok også her til de flyttet ut.

Da fire barn fra Moen ble begravet på samme dag, den 06.september 1810, var to av barna fra Moen og to fra Moeneie, antagelig fra Holmen. Disse to var Lars Larsen født 1803 og Marthe født 1798. To dager før denne begravelsen, ble Moen overdratt av Vesle Hubred.

Historielaget kan ikke finne nye beboere på Holmen før Kristian Mortensen født 17.08.1829 og Marte Johansdatter flyttet inn her ca. 1884. Marte døde kort tid etter at de kom hit, den 20.mai 1885. Ved folketellinga i 1891 bodde Kristian her sammen med sønnen Martin født 1878. Sigrid Eriksdatter stelte huset for dem. En informant, Julie Sandbakken, har fortalt at tvillingene Ole og Martin Rustad er født på Holmen 03.august 1887. Foreldrene bodde da på nedre Sandbakken, så historielaget er usikre på hvorfor de er født her.

I perioden fra 1810 og fram til 1865 var Holmen en plass først under Vesle Hubred og senere Gihle. Beboerne av stedet var derfor husmenn under disse stedene og det kan være årsaken til at de er vanskelige å finne i kildene.

I Vangsboka 4 (s.175) omtales plassen slik for året 1865: Plassen var i 1865 inngjerdet og hadde 2,5 mål åker og 10 målinger (ca. 10 mål) slåtteland. Det ble sådd $\frac{3}{4}$ tønne korn og høstet $3\frac{1}{2}$ tønne. Det ble høstet $3\frac{1}{2}$ skippund høy. Plassen kunne fø en ku. Det hørte en del vedskog og litt havn til plassen.

Fra den tid og fremover var det flere hushold og bosetningsperioder. Trolig var den siste som bodde på Holmen Kristian Mortensen. Han flyttet derfra i 1897 og hadde antagelig bodd der siden 1884. Kristian flyttet fra Holmen fordi han giftet seg samme år med Tålline Kristoffersdatter fra Bekkeslåttan, og flyttet til Bekkeslåttan. Kanskje han flyttet med seg husene på Holmen dit?

6 Sammenfatning

I følge de skriftlige kildene startet bosetningen på Holmen på slutten av 1700-tallet og opphørte på slutten av 1800-tallet. Det vil si at det var bosetning i rundt 100 år på plassen.

Det er vanskelig å tolke karakteren til husmannsplassen entydig på grunnlag av de arkeologiske sporene som ble avdekket i løpet av to knappe ukesverk i 2016 og 2017. Området er på langt nær totalundersøkt. Eventuelle videre undersøkelser vil kunne gi nærmere svar på huskonstruksjoner, dateringer og bosetningsperioder, funnenes samlede karakter mm.

Det ble avdekket et bolighus med et stuerom inkludert kjellerhull, og et mindre kammer i forlengelse av dette. Husets omtrentlige mål var 7 meter N-S og 4,5 meter Ø-V, i alt 31,5 kvadratmeter. Stua var oppbygd av laftet tømmer, mens kammerset trolig var av reisverk. Kammerset var et enklere tilbygg, kanskje med skråtak. Det ble avdekket et jordgulv i kammerset, og funnet flere ulike gjenstandstyper. Fundamentet til en peis/grue lå i sørvestre del av kammerset, og kan ha utgjort en varmekilde til begge rom. Høyst sannsynlig var det et rørrinntak til en større peis/grue i stuerommet.

Det er et åpent spørsmål om ikke huset opprinnelig var større, det vil si med flere rom. Steinrøysa like vest for stuerommet kan være en peisrøys etter en nedrast peis/grue. Forsenkningen i terrenget like vest for denne igjen kan være et avtrykk etter et tredje rom. Det er også mulig at huset kan ha hatt en forlengelse østover. Her ble det avdekket noe stor stein som kan ha vært et rom. Det ble derimot gravd så pass lite her, og ikke påvist noe sikkert mønster eller struktur. Området var noe forstyrret av en eldre skogsvei.

Den mindre tufta sør for bolighuset er tolket som et uthus. Det kan ha vært et lite fjøs eller stall for husdyr, eventuelt låve, redskapsbod eller jordkjeller for oppbevaring av poteter, grønnsaker etc. Kanskje var det et lite steinfjøs? Det er usikkert hvordan og i hvilken grad bruken av uthuset var relatert til de ulike bosetningsperiodene på plassen. Fossile åkre og åkerterrasser, rydningsrøysar og steingjerder viser mot dyrkning og husdyrhold.

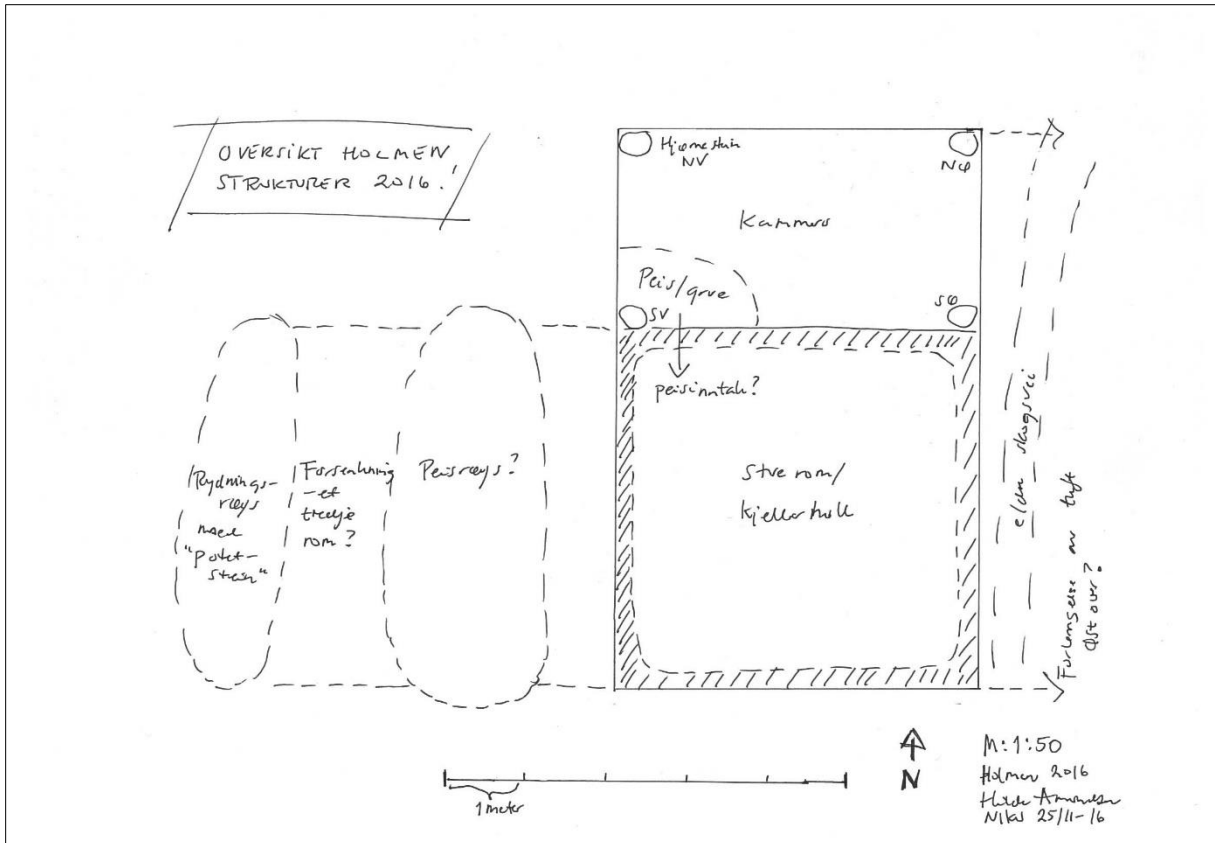
Omfattende søk med metalldetektor, både i/ved tuftene og på plassen for øvrig, forklarer hvorfor det ble funnet mange gjenstander av jern og kobber, mens det var få fragmenter av keramikk og fajanse etc. Det ble ikke avdekket noen egentlige avfallshauger/-groper, noe som var forventet. Muligens kan de ligge litt lenger vekk fra tuftene.

Samlet sett ga hustufter, øvrige strukturer og funn inntrykk av at Holmen var en liten og marginal husmannsplass. Samtidig omgis det i 1865 at plassen hadde 2,5 mål åker og ca. 10 mål slåtteland, dvs. en husmannsplass med jord. Kanskje var dette et ganske bra utkomme, forholdene tatt i betraktning.

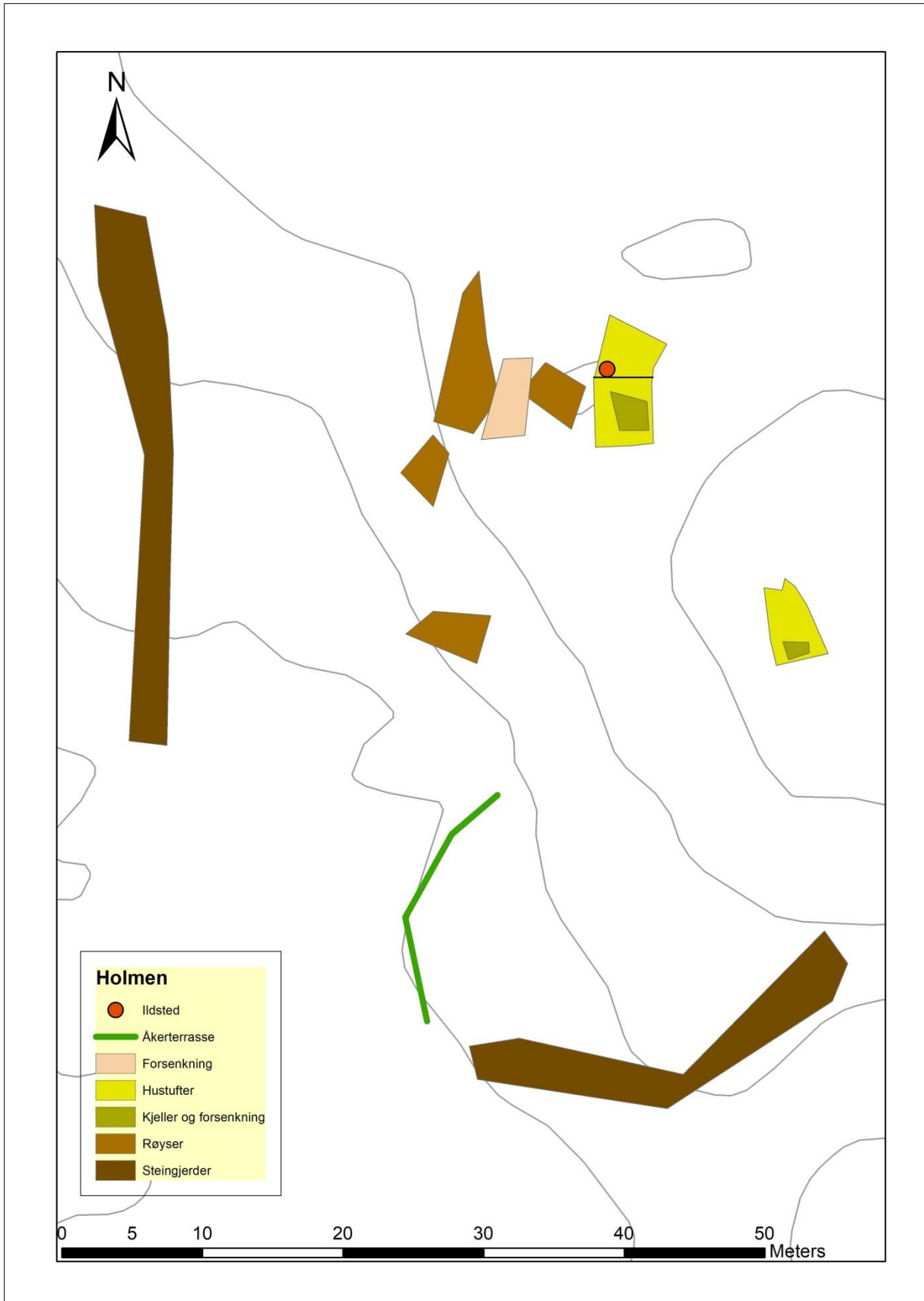
Det kan ikke utelukkes at Holmen var bebodd senere, inn på 1900-tallet. En mulig tolkning er at plassen ble benyttet sesongmessig i forbindelse med skogsarbeid eller jakt. Kanskje fikk husmannsstua på et tidspunkt en annen og fornyet bruk som skogsarbeiderkoie. Det er ikke dokumentert i skriftlige kilder, men spesielt hesteutstyr, og også munnsplill og tobakkspipe gir inntrykk av en skogsarbeiderkoie (Lorén 1999). Samtidig er dette et materiale med vide dateringsrammer, som derfor også kan ha tilknytning til de eldre bosetningene.

På et tidspunkt må huset ha blitt demontert. Det som var av brukbart bygningsmateriale ble antagelig benyttet i andre hus, og på andre plasser. Det var lite som tydet på at huset hadde brent ned. I så fall ville det ha vært spor i form av kullblandet jord i området innenfor og rundt tufta.

Undersøkelsen var interessant, og det var et godt samarbeid mellom alle involverte parter. Det er mitt inntrykk at skolebarna lærte mye, syntes det var morsomt og at de i stor grad følte seg som «eiere» av prosjektet; figur 48.

Figur 46 Boligtuft med stuerom inkl. kjeller og grunnmur samt kammers med peis/grue. Omtrentlig plassering av mulig peisrøys, forsenkning, ryddningsrøys med «potetstein» vest for tufta og eldre skogsvei øst for tufta. Skisse: NIKU 2016.

Figur 47 GIS-kart: Hustuft og uthustuft med omliggende strukturer. Kart: NIKU 2018.

Figur 48 Graving i kjellerhullet i stuerommet (foto 11 i fotoliste 2017). Foto: NIKU 2017.

7 Referanser

Amundsen, H.R. 2018. *Arkeologisk undersøkelse av husmannsplassen Holmen 2.fase 2017, Øvre Vang, Hamar kommune, Hedmark*. Notat/foreløpig rapport (21.01.2018), Norsk institutt for kulturminneforskning, Oslo.

Amundsen, H.R. 2016. *Arkeologisk undersøkelse av husmannsplassen Holmen 1.fase 2016, Øvre Vang, Hamar kommune, Hedmark*. Notat/foreløpig rapport (25.11.2016), Norsk institutt for kulturminneforskning, Oslo.

Amundsen, H.R., Enger, S. & Ringen, B-K. 2012. *Arkeologisk skolegraving, historiske kilder og formidling 2009-2012. Husmannsplassen Søndre Åsgårdstua på Tangen, Stange kommune, Hedmark*. NIKU Rapport 59. Norsk institutt for kulturminneforskning, Oslo.

Askeladden, nasjonalt kulturminneregister: <https://askeladden.ra.no/> (lest 28.03.2019).

Eriksen, Flittie B.M. 2019. *Beboere på Moen 1760-1810, Holmen 1780-1900 og Dammen 1800-1810*. Notat datert 25.juni 2019, Vang historielag, Hamar (vedlegg 1, Kap.8 her).

Eriksen, Flittie B.M. 2017. *Holmen husmannsplass*. Notat datert 23.september 2017, Vang historielag, Hamar.

Eriksen, Flittie B.M. 2016. *Husmannsplassen Holmen*. Notat datert 27.september 2016, Vang historielag, Hamar.

Lorén, Dan 1999. En skogsarbetarkojas bekännelser. *META 3-1999. Medeltidsarkeologisk tidskrift*: 45-59. Lund.

Stensrud, O. 1983. *Vangsboka gnr.178-194*, utgitt av Vang historielag 1983, Hamar.

Tomter, O.J. 2013. *Vangsboka gnr.88-114*, utgitt av Vang historielag 2013, Hamar.

8 Fotoliste 2016

Foto NIKU 2016: Arkeologisk utgravning fase 1 Holmen, Øvre Vang				
FOTO NR	MOTIV	FOTOGRAF	SETT MOT	DATO
1	Oppstart av undersøkelsen (andre feltdag)	HRA, NIKU	N	20.09.16
2	Som foto 1, kjellerhull i bakgrunnen	«	S	«
3	Som foto 1, mulig peisrøys i forgrunnen	«	Ø	«
4	Som foto 1, to elever nede i kjellerhull og flere elever i kammerset i bakkant	«	V	«
5	Et gammelt sykkelhjul lå ved hustufta	«	-	«
6	To elever intervjuer lærer Ørjan	«	-	«
7	Mulig uthus med steinrøys i forgrunnen	«	Ø-NØ	«
8	Graving pågår: elever og Bjørn Magne F. Eriksen, Vang historielag	«	V	«
9	Elevene graver	«	-	«
10	SØ-hjørnestein i kammerset med kullblandet jord og div. funn i nærområdet: krampe, porselensknapp, skjørbrent stein	«	-	«
11	Detalj: fremgravet del av grunnmur i stuerommet, kjellerhullet til høyre i foto	«	-	«
12	Elever graver på kanten av kjellerhullet	«	-	«
13	Skilt ved veien inn til Holmen: her pågår undersøkelsen	«		21.09.16
14	Sondre og Emilia rydder fram steinrøysa lengst vest for stuerommet	«	-	«
15	Forsenkningen vest for stuerommet, mellom de to steinrøysene: et tredje rom?	«	N	«
16	Den mulige peisrøysa rett vest for stuerommet	«	-	«
17	Partiet/flaten mellom stuerommet og den mulige peisrøysa undersøkes	«	N	«
18	Stuerommet med kjellerhull og grunnmuren avdekket. Del av kammerset til høyre i foto, mulig peisrøys i bakgrunnen	«	V	«
19	Del av jordgulvet (kullblandet jord) i kammerset avdekket	«	-	«
20	Del av fundamentet til peis/grue i SV-del	«	-	«

Foto NIKU 2016: Arkeologisk utgravning fase 1 Holmen, Øvre Vang				
FOTO NR	MOTIV	FOTOGRAF	SETT MOT	DATO
	av kammerset			
21	Vestre del av kammerset med NV-hjørnestein, jordgulv, fundament til peis/grue ved SV-hjørnestein om lag midt i foto, kjellerhull til venstre og mulig peisrøys til høyre	«	S	«
22	Fundamentet til peis/grue i SV-del av kammerset, ved SV-hjørnestein. Øvrige deler ligger sannsynligvis under trerota	«	S	23.09.16
23	Detalj av fundamentet til peis/grue i SV-del av kammerset, med rødt tegl og rester av blåleire/leirklining	«	-	«
24	Søk med metalldetektor v. Bjørn Magne F. Eriksen, Vang historielag	«	-	«
25	«Potetstein» i toppen av den vestligste steinrøysa (rydningsrøys)	«	-	«
26	Elever graver i det mulige uthuset	«	-	«
27	Kirsti og Ane har funnet en spiker etter to timers søk med metalldetektor og graving i forsenkningen vest for stuerommet	«	-	«
28	Fundamentet til peis/grue i SV-del av kammerset	«	-	«
29	Oversiktsfoto: stuerommet med grunnmur og kjellerhull, kammerset i bakgrunnen	«	N	26.09.16
30	Oversiktsfoto: søndre del av kammerset i forgrunnen, stuerommet med grunnmur i bakgrunnen	«	S	«
31	Oversiktsfoto: hele kammerset, med peis/grue i SV-del (høyre del av foto)	«	Ø	«
32	Oversiktsfoto: hele kammerset, med mulig peisrøys i bakgrunnen og grense mot stuerommet i venstre del av foto	«	V	«
33	Oversiktsfoto: fundamentet til peis/grue i SV-del av kammerset	«	S	«
34	Som foto 33	«	-	«
35	Rødt tegl funnet i tilknytning til peis/grue i SV-del av kammerset (mest murstein, noe enkeltkrum takstein)	«	-	«

Foto NIKU 2016: Arkeologisk utgravning fase 1 Holmen, Øvre Vang				
FOTO NR	MOTIV	FOTOGRAF	SETT MOT	DATO
36	Mulig peisrøys vest for stuerommet	«	N	«
37	Som foto 36	«	S	«
38	Oversiktsfoto: forsenkningen mellom mulig peisrøys og steinrøys (rydningsrøys) med «potetstein»	«	N	«
39	Som foto 38	«	S	«
40	Steingjerdet vest for hustufta	«	NV	«
41	Fossil åkerflate sør for hustufta	«	-	«
42	Oversiktsfoto: mulig uthus	«	Ø-NØ	«

9 Fotoliste 2017

Foto NIKU 2017: Arkeologisk utgravning fase 2 Holmen, Øvre Vang				
FOTO NR.	MOTIV	FOTOGRAF	SETT MOT	DATO
1	Graving i kjellerhullet under stuerommet. Søndre del av kammerset i forkant	HRA, NIKU	S	19.09.2017
2	Graving i kjellerhullet under stuerommet. Søk med metalldetektor ved peis/grue i kammerset i bakkant	«	N-NV	«
3	Graving i kjellerhullet under stuerommet	«	-	«
4	Parti med kullblandet jord innenfor jordgulvet i kammerset	«	-	«
5	Rød murstein/tegl fra området ved peis/grue i kammerset og grønn flasketut funnet i kjellerhullet (flyttet)	«	-	«
6	Funnsted: to jenter graver i åkeren, i overkant av åkerrein/-terrasse	«	S	«
7	Funnsted: to gutter graver etter gjenstander	«	-	«
8	Funnsted: metallsøking og graving i søndre del, ved stien inn til plassen	«	S	«
9	Funnsted sør for uthuset	«	N	«
10	Oversiktsfoto: uthuset under fremrensking	«	Ø	«
11	Graving i kjellerhullet i stuerommet	«	NV	20.09.2017

Foto NIKU 2017: Arkeologisk utgravning fase 2 Holmen, Øvre Vang				
FOTO NR.	MOTIV	FOTOGRAF	SETT MOT	DATO
12	Gutt graver i kjellerhullet i stuerommet	«	-	«
13	Medisinflaske funnet i sørvestre utkant av uthuset	«	Ø	«
14	Gutt med medisinflaske. Steinrøysa i uthuset i bakkant	«	N	«
15	Gutt med medisinflaske. Steinrøysa i uthuset i bakkant	«	N	«
16	Medisinflasken	«	-	«
17	Graving i det søndre rommet (forsenkningen) i uthuset. Vang historielag og Lunden skole	«	N-NØ	«
18	Funnsted: fire jenter graver i søndre del, ved stien inn til plassen	«	SØ	«
19	Elever graver i det søndre rommet (forsenkningen) i uthuset. Steinrøysa i nord, steinrekker i vest og sør	«	Ø	21.09.2017
20	Oversiktsfoto: uthuset med det søndre rommet (forsenkningen), steinrøysa i nord, steinrekker i vest og sør. Vang historielag og lærer på Lunden	«	Ø	«
21	Elever søker med metalldetektor og graver i det søndre rommet (forsenkningen) i uthuset. Oppmurt steinrekke langs nordre vegg i rommet, i grensen mot steinrøysa	«	NØ	«
22	Elever søker med metalldetektor og graver i det søndre rommet (forsenkningen) i uthuset. Oppmurt steinrekke langs nordre vegg i rommet, i grensen mot steinrøysa	«	Ø	«
23	Nore graver i kjellerhullet og finner mye grønt flaskeglass ca. midt i hullet i et område med kullblandet jord	«	-	«
24	Nore med funnpose med grønt flaskeglass funnet ca. midt i kjellerhullet i et område med kullblandet jord	«	-	«

10 Funnkatalog 2016

Funnkatalog NIKU 2016: Arkeologisk utgravning fase 1 Holmen, Øvre Vang						
Nr	Under-nr	Funn-år	Materialkategori	Beskrivelse	Største-minste mål i cm	Kontekst
STUEROMMET I HUSTUFTA (BOLIGHUSET)						
1	1a-d	2016	Glass	Grønt glass, fire stk. fragmenter	Største 4-4,5 cm., minste 1 cm.	I kjellerhullet i stuerommet
2	2a-d	2016	Rødt tegl	Takstein eller murstein? Fire stk., fragmenter	Største 8 cm., minste 2 cm.	I kjellerhullet i stuerommet
3	3a	2016	Jern	Jernspiker med hode	5 cm. lang, hodet 1 cm.	Mellom stuerom og kammers
4	4a-e	2016	Jern	Jernspiker med hode, fem stk.	De to lengste 10 cm., de tre korteste 8 cm.	SSV-del av stuerommet
5	5a	2016	Jern	Jernspiker med hode	9 cm.	SØ-hjørne av stuerommet
6	6a	2016	Jern	Jernspiker med hode	8 cm.	SV-hjørne av stuerommet
7	7a	2016	Jern	Jernspiker med hode	8 cm.	SØ-hjørne av stuerom
8	8a	2016	Jern	Jernfragment, lite, ubestemmelig	3 cm.	SØ-hjørne av stuerom
9	9a-d	2016	Jern	Jernspiker med hode, tre hele og en knekt	Lengste 9,5 cm., korteste 8 cm., knekt 5,5 cm.	NØ-hjørne av stuerom
10	10a-b	2016	Jern	Jernspiker, to små og tynne med lite hode	5 cm.	NØ-hjørne av stuerom
11	11a-b	2016	Jern	Jernspiker med hode, en hel. Et jernfragment, sans. spiker	Hel spiker 5,5 cm., fragment 7 cm.	Like S for stuerom
KAMMERSET I HUSTUFTA (BOLIGHUSET)						
12	12a-e	2016	Jern	Jernspiker med hode, fem stk.	Lengste 10 cm., tre mellomste 7-7,5 cm., korteste 5 cm.	NV-del av kammers, i jordgulvet

Funnkatalog NIKU 2016: Arkeologisk utgraving fase 1 Holmen, Øvre Vang

Nr	Under- nr	Funn-år	Materialkategori	Beskrivelse	Største- minste mål i cm	Kontekst
13	13a	2016	Jern	Jernspiker, bøyd, uten hode	7,5 cm.	SØ-del av kammers
14	14a	2016	Jern	Jernspiker, bøyd, med hode	5 cm.	NØ-hjørne av kammers
15	15a-e	2016	Jern	Jernspiker med hode, fem stk.: 1) 9,5 cm., 2) 8 cm., 3) 5,5 cm., 4) 4,5 cm., 5) 3,5 cm.	Se beskrivelsen	Ø-del av kammers
16	16a-b	2016	Jern	Jernfragment, to stk., sans. ødelagte spiker	6-5 cm.	Ø-del av kammers
17	17a-b	2016	Jern	Jernringer, to stk., muligens hestetstyr	Største 5 cm. i diameter, minste 4 cm. i diameter	Ø-del av kammers
18	18a	2016	Jern	Jernfragment, bøyd plate, muligens del av beslag	5 x 3 cm.	Ø-del av kammers
19	19a	2016	Jern	Jernkrampe, kraftig og med firkantet, avlangt hode	9 x 0,9 cm., hodet 1,5 x 1 cm.	I kammers
20	20a	2016	Jern	Jernfragment, ubestemmelig, sans. deformert spiker	2 x 1 cm.	I kammers
21	21a	2016	Jern	Jernfragment, bøyd plate, muligens del av beslag	6 x 2 cm.	I kammers
22	22a-b	2016	Jern	Jernbeslag, to plater, den ene bøyd	Lengste 20 cm., korteste 14,5 cm.	I kammers
23	23a	2016	Jern	Jernfragment, muligens en stor kjøkkenkniv	Lengde 16 cm., ved skaftet 1,5 cm., ved enden 2 cm.	I kammers
24	24a	2016	Jern	Jernringer, to avlange og like jernringer lenket sammen	6 x 3 cm. (begge)	I kammers
25	25a-b	2016	Jern	Jernspenner, to stk. Kvadratiske med hekte. Hestetstyr eller drakt?	Største 8 x 4 cm., minste 6 x 3,5 cm.	SØ-del av kammers
26	26a	2016	Jern	Jernspenne, kvadratisk med hekte. Hestetstyr eller drakt?	6 x 4,5 cm.	I kammers
27	27a	2016	Jern	Jernspiker, bøyd og uten hode	8 cm.	I kammers
28	28a	2016	Jern	Jernkrampe, stor og kvadratisk	10 x 8 cm.	I kammers

Funnkatalog NIKU 2016: Arkeologisk utgraving fase 1 Holmen, Øvre Vang

Nr	Under-nr	Funn-år	Materialkategori	Beskrivelse	Største-minste mål i cm	Kontekst
29	29a	2016	Jern	Jernspiker med hode	8 cm.	NØ-hjørne av kammers
30	30a	2016	Jern	Jernfragment, ubestemmelig, mulig beslag	12 cm. x 2,5 cm. på det bredeste x 1 cm. på det smaleste	NØ-hjørne av kammers
31	31a	2016	Jern	Jernfragment, stort, ubestemmelig. Dørhengsel?	9 cm. på det bredeste	NØ-hjørne av kammers
32	32a	2016	Jern	Jernspiker uten hode	9 cm.	SV-hjørne ved peis/grue i kammers
33	33a	2016	Jern	Jernbeslag, avlangt og bøyd	21 x 2,5 cm.	SV-hjørne ved peis/grue i kammers
34	34a	2016	Jern	Jernbeslag, avlangt	13 x 2 cm.	I kammers
35	35a	2016	Jern	Jernbeslag?, hull i den ene enden, bøyd i den andre enden	15 x 1,5 cm.	I kammers
36	36a	2016	Jern	Jernkrok, bøyd og med hull til oppheng	10 x 2,5 cm.	I kammers
37	37a	2016	Jern	Jernspiker, liten, tynn, med hode	5,5 cm.	I kammers
38	38a	2016	Jern	Dørlås av jern, fragment	9,5 x 8 cm.	NV-del av kammers
39	39a-b	2016	Jern	Skobesparere av jern, «hesteskoformet», to stk. Den største med fire nagler, den minste med tre synlige naglehull	Største 6,5 x 6,5 cm.. minste 6 x 6 cm.	I kammers
40	40a	2016	Jern	Jernspiker, lang med hode	10 cm.	I kammers
41	41b	2016	Jern	Dørhengsel av jern, med stort hull i hengselet og lite hull i enden	10,5 x 3 cm.	I kammers
42	42a-b	2016	Kobber/messing	Munnspill, to like plater fra indre del av instrumentet	9,8 x 2,4 cm.	SV-del av kammers, ved peis/grue
43	43a	2016	Jern	Jernkrampe, stor til oppstiving av vegg/hjørne av hus	26 x 12 cm.	NØ-del av kammers, ved NØ-hushjørne
44	44a	2016	Jern	Hestebissel/munnbitt av jern, to ringer og bitt	24 cm. lang, ringene: 5,5 cm. i diameter	NØ-del av kammers

Funnkatalog NIKU 2016: Arkeologisk utgraving fase 1 Holmen, Øvre Vang

Nr	Under- nr	Funn-år	Materialkategori	Beskrivelse	Største- minste mål i cm	Kontekst
45	45a	2016	Messing	Knivslire av messing med blomsterdekor (fire blomster mm.), lite feste til belte i enden	14 cm. lang	I kammers
46	46a-d	2016	Bein	Ubrente dyrebein, fire stk., sans. måltidsrester	Største 7 x 2 cm., minste 3,5 cm.	I kammers
47	47a	2016	Jern	Jernspenne, liten. Hesteutstyr eller drakt?	3 x 2,3 cm.	Ø-del av kammers
48	48a	2016	Jern	Nøkkel av jern, liten (til kommodeskuff?)	Hodet: 2 cm., skaftet: 0,5 cm., vrider: 1,5 cm.	Ø-del av kammers
49	49a	2016	Porselen	Knapp av porselen med fire hull, fra drakt	1,2 cm. i diameter	NØ-del av kammers
50	50a	2016	Porselen	Knott av porselen, hul innvendig, fragmentert, sans. kommodeknott	3,5 cm. i diameter, 2,2 cm. lang	NØ-del av kammers
51	51a-d	2016	Glass	Gjennomsiktig glass, fire små fragmenter, sans. vindusglass	Største 6,5 x 4 cm., minste 1,5 x 0,5 cm.	Ø-del av kammers
52	52a	2016	Glass	Grønt glass, lite fragment	3,5 x 1 cm.	I kammers
53	53a-e	2016	Glass	Grønt glass (tre fragmenter), gjennomsiktig glass (et fragment), brunt glass (et fragment)	Største 5 x 4 cm., minste 1 x 1 cm.	S-del av kammers
54	54a-b	2016	Lær	Lær, to små biter	Største 3 x 2 cm., minste 2 x 1 cm.	S-del av kammers
55	55a	2016	Bentonitt el. eolitt (leirbergart)	Tobakkspipe, pipehode og nedre skaft, svart i bentonitt (el. eolitt)	9 cm. lang, pipehodet: 3 x 3 cm. i diameter, skaftet: 1,5 cm. bredest, 1 cm. smalest	Ø-del av kammers
56	56a-c	2016	Rød tegl	Enkeltkrum takstein (et fragment), murstein sans. (to fragmenter)	Takstein 11 x 9 cm., største murstein 8 x 5,5 cm., minste 5,5 x 4,5 cm.	I kammers

Funnkatalog NIKU 2016: Arkeologisk utgraving fase 1 Holmen, Øvre Vang

Nr	Under- nr	Funn-år	Materialkategori	Beskrivelse	Største- minste mål i cm	Kontekst
57	57a-q	2016	Rødt tegl	Murstein, 17 biter av rødt tegl, hovedsakelig murstein	Største 7 x 5 cm., minste 2 x 0,5 cm.	SV-del av kammer, ved peis/grue
UTEAREAL VED HUSTUFTA (BOLIGHUSET)						
58	58a	2016	Jern	Jernspiker (sans.), fragment	3,5 cm.	S-del av forsøknings mellom mulig peisrøys og rydningsrøys med «potetstein» vest for hustufta
59	59a	2016	Jern	Skobesparer, «hesteskoformet», liten og uten synlige nagler	6 x 5 cm.	Området mellom stuerom og mulig peisrøys like V for hustufta
60	60a	2016	Jern	Jernfragment, tynt og bøyd («tråd»)	12 cm.	Området mellom stuerom og mulig peisrøys like V for hustufta
61	61a-b	2016	Jern	Beslag av jern, to stk. Et stort og et lite, det store med hull i den ene enden	Største 27 x 4,5 cm., minste 13 x 2,5 cm.	Området mellom stuerom og mulig peisrøys like V for hustufta
62	62a	2016	Jern	Jernspiker, fragment	4 cm.	Området mellom stuerom og mulig peisrøys like V for hustufta
63	63a	2016	Jern	Jernfragment, lite, tynt, bøyd	2 x 2 cm.	Ca. 4 m sør for stuerommet i hustufta
64	64a	2016	Jern	Jernspiker med hode	7,5 cm.	Ca. 4 m sør for stuerommet i hustufta
65	65a	2016	Jern	Stemjern?	12 cm. langt, 1 cm. øvre del, 0,5	Ca. 4 m sør for stuerommet i hustufta

Funnkatalog NIKU 2016: Arkeologisk utgraving fase 1 Holmen, Øvre Vang

Nr	Under- nr	Funn-år	Materialkategori	Beskrivelse	Største- minste mål i cm	Kontekst
					cm. skaft	
66	66a	2016	Jern	Jernbeslag, langt	19 x 3 cm.	Vest for hustufta i retning steingjerdet i vestre del av tomta
67	67a	2016	Jern	Jernspiker, fragment	7 cm.	Vestre del av fossil åker sør for hustufta
68	68a	2016	Stål	Nyere tids skrue med hode og riller (sans. sekundært funn)	2 cm., hodet 1 cm. i diameter	I forsøkningsområdet mellom mulig peisrøys og rydningsrøys med «potetstein» vest for hustufta
69	69a	2016	Jern/kobber	Jernspenne med hekte, evt. kobber i spenna?	3,5 x 3 cm.	Fossil åkerflate i SSV, nedkant av åkeren sør for hustufta
70	70a	2016	Jern	Jernskive, rund med hull i nedkant av midtpartiet, tung	7,5 x 5,5 cm.	Fossil åkerflate i SSV, nedkant av åkeren sør for hustufta
71	71a	2016	Jern	Jernspiker med hode	8,5 cm.	Fossil åkerflate i SV-del av tomta
72	72a	2016	Jern	Jernkrok, lang, del av nøkkel?	10 cm. x 1,5 cm. x 0,2 cm.	Fossil åkerflate i SV-del av tomta
73	73a	2016	Glass	Grønt glass, liten bit	1,5 x 1 cm.	Fossil åkerflate i SV-del av tomta
74	74a	2016	Jern	Jernbeslag, lite	2,5 x 1,5 cm.	Fossil åker sør for hustufta
75	75a	2016	Jern	Jernring, liten og uregelmessig form. Grovt smidd?	4 cm. i diameter	Fossil åkerflate i SØ-del av tomta
76	76a-b	2016	Jern	Jernspiker, to stk. med hode. Den minste avkuttet	Største 8 cm., minste 3,5 cm.	Fossil åkerflate i S-SØ-del av tomta
77	77a	2016	Jern	Jernstang, tynn og	4 x 2,5 cm. i	Fossil åkerflate

Funnkatalog NIKU 2016: Arkeologisk utgraving fase 1 Holmen, Øvre Vang

Nr	Under- nr	Funn-år	Materialkategori	Beskrivelse	Største- minste mål i cm	Kontekst
				sammenflettet/ring med hode? Ubestemmelig, fragment	diameter	i S-SØ-del av tomta
UTHUSET						
78	78a	2016	Jern	Jernbolt, stempel?	14 x 2,4 cm.	I uthuset
79	79a	2016	Jern	Jernbolt, avkuttet, stempel i den ene enden?	7 x 3 cm., ende med stempel: 2 cm.	Fossil åkerflate vest for uthuset
80	80a-e	2016	Jern	Jernstenger, tre stk. tynne. Fragmenter av piggråd?	-	Fossil åkerflate vest for uthuset
81	81a-d	2016	Jern	Jernspiker, fire stk. To stk. med hode, to stk. uten hode. Alle bøyd	hhv. 9 cm., 8 cm., 6 cm., 5 cm.	Ved uthuset
82	82a	2016	Jern	Jernfragment, lite	4,5 x 1,5 cm.	Ved uthuset
83	83a	2016	Jern	Jernstang, stort stemjern? Flate i den ene enden og intensjonelt bøyd	18 cm. lang, flaten: 2 cm., stang: 0,5-1 cm.	Ved uthuset
84	84a	2016	Jern	Jernfragment, spiralform (sekundært)	3,5 x 2 cm.	Ved uthuset?
85	85a	2016	Glass	Glassbit av lyst glass, lite fragment	1,5 x 0,3 cm.	Utenfor uthuset, sørvestre del
86	86a	2016	Jern	Jernspiker med hode, avkuttet	4,5 cm.	I uthuset?
87	87a-b	2016	Jern	Jernstenger, to stk., tynne. Den ene bøyd	8 cm. lange, 0,2 cm. brede	I uthuset?
88	88a	2016	Aluminium?	Bruskork, sans. nyere tid	2,5 cm. i diameter	Utenfor uthuset, sørvestre del
89	89a-c	2016	Jern	Jernspiker, 3 stk., en med hode og bøyd, to uten hode (fragmenter)	Største 9,5 cm., mellomste 8 cm., minste 4,5 cm.	Fossil åkerflate N og NV for uthuset
90	90a-c	2016	Jern	Jernbeslag, tre stk.	Største 11,5 x 2,5 cm., mellomste 6 x 4 cm., minste 4 x 2 cm.	Fossil åkerflate N og NV for uthuset
91	91a	2016	Jern	Jernbeslag	12,5 x 2,5 cm.	Fossil åkerflate i østre del av

Funnkatalog NIKU 2016: Arkeologisk utgraving fase 1 Holmen, Øvre Vang

Nr	Under- nr	Funn-år	Materialkategori	Beskrivelse	Største- minste mål i cm	Kontekst
						tomta, ca. 4 m N for uthuset
92	92a	2016	Jern	Jernbit, naglet sammen. Ubestemmelig, fragment	Største mål 13 x 1 cm.	Fossil åkerflate i østre del av tomta, ca. 4 m N for uthuset
93	93a	2016	Jern	Jernbolt, kraftig med hode. Firkantet form.	13 x 1 cm.	Fossil åkerflate S-SØ for uthuset
LØSFUNN						
94	94a	2016	Jern	Jernspiker, lang, firkantet hode	15 cm.	Løsfunn
95	94a-k	2016	Jern	Jernspiker, 11 stk. 1) 9,5 cm. med hode, 2) 7,5 cm. med hode, 3) 7 cm. med hode, 4) og 5) 7,5 cm. med hode, bøyd, 6) 4,5 cm. med hode, 7) 4 cm. med hode, 8) 3,5 cm. med hode, 9) 7 cm. med hode, bøyd, 10) 2,5 cm. med hode, avkuttet, 11) 3,5 cm., avkuttet, uten hode	Se beskrivelsen	Løsfunn
96	96a	2016	Jern	Jernfragment, sammenføyde stenger, ubestemmelig	4,5 x 1,3 cm.	Løsfunn
97	97a-b	2016	Jern	Jerntråder, to stk., lange, tynne, bøyd. Piggtråd?	Lengst 18 cm., kort 12 cm.	Løsfunn
98	98a-b	2016	Jern	Jernbeslag, to stk.	Lengst 8,5 x 2,5 cm., kort 3 x 1,5 cm.	Løsfunn
99	99a	2016	Jern	Jernfragment, stort, tungt, ubestemmelig	8,5 x 3 cm.	Løsfunn
100	100a-b	2016	Jern	Skobesparere, 2 stk. begge «hesteskoformet». En hel med hull til nagler. Et fragment med to synlige hull til nagler, bøyd	Hel 7 x 7 cm., fragment 6 cm.	Løsfunn, fragmentet ble funnet i sørøstre del av tomta ved stien inn til plassen
101	101a	2016	Glass	Hel glassflaske, sans. Solo, merket med «65» i bunnen (1965?), nyere tid og sekundær	-	Løsfunn

11 Funnkatalog 2017

Funnkatalog NIKU 2017 (forenklet): Arkeologisk utgravning fase 2 Holmen, Øvre Vang						
Nr	Under- nr	Funn-år	Materialkategori	Beskrivelse	Største- minste mål i cm	Kontekst
STUEROMMET I HUSTUFTA (BOLIGHUSET)						
1	xx	2017	Jern	Jernbeslag, x antall	-	I kjellerhullet i stuerommet (bunnpartiet)
2	xx	2017	Glass	Grønt glass, derav en flasketut, muligens skår av flere flasker og/eller andre glassgjenstander	-	I kjellerhullet i stuerommet (bunnpartiet)
3	3a-c	2017	Glass	Brunt glass, tre skår av det samme brune glasset	-	I kjellerhullet i stuerommet (bunnpartiet)
4	4a	2017	Glass	Bunnen av en liten glassflaske	-	I kjellerhullet i stuerommet (bunnpartiet)
5	5a	2017	Porselen/fajanse	Skår av hvitt porselen/fajanse med gullkant, ant. kaffekopp	-	I kjellerhullet i stuerommet (bunnpartiet)
6	xx	2017	Kitt	Flere små biter hvitt kitt, ant. Vinduskitt	-	På en flate ca. 4-5 m. sør for huset
KAMMERSET I HUSTUFTA (BOLIGHUSET)						
7	xx	2017	Jern	Jernspiker, x antall	-	SV-hjørne ved peis/grue i kammers
8	8a	2017	Jern	Jernkrok, til oppheng	-	SV-hjørne ved peis/grue i kammers
9	xx	2017	Kobber/messing	Munnspill, x deler. To deler av munnspillet ble funnet i samme område i 2016, se 42 i funnkatalog 2016 over.	-	SV-hjørne ved peis/grue i kammers
10	10a	2017	Bein	Dyreknokkel	-	SV-hjørne ved peis/grue i kammers
UTHUSET						
11	11a	2017	Jern/tre	Lite sagblad av jern med deler av treskaftet bevart	-	I forsøkningsrommet (det lille rommet) i uthuset
12	12a	2017	Jern	Jernbolt, stempel?	-	I/ved uthuset
13	xx	2017	Jern	Diverse jernspiker,	-	I/ved uthuset

Funnkatalog NIKU 2017 (forenklet): Arkeologisk utgravning fase 2 Holmen, Øvre Vang

Nr	Under- nr	Funn-år	Materialkategori	Beskrivelse	Største- minste mål i cm	Kontekst
				jertråd/stenger, jernbeslag, jernfragmenter		
14	14a	2017	Glass	Medisinflaske, lysegrønt glass, stemplet «150» i bunnen	-	Like utenfor uthuset, ved sørvestre hjørne
15	15a	2017	Stål	Bladet til en teskje av rustfritt stål	-	Ca. 5-6 m. sørvest for sørvestre hjørne av uthuset
16	16a	2017	Fajanse	Lite skår av fajanse, hvitt med lilla dekor	-	Utenfor uthuset, sørvestre del
LØSFUNN						
17	xx	2017	Jern/kobber	Diverse jernspiker, jernbeslag, jernbit, jernfragmenter	-	På og i nedkant av de fossile åkerflatene, derav innenfor et område i sørvestre del av tomta ved stien inn til plassen
18	xx	2017	Glass	Skår av glass, uspesifisert	-	Innenfor et område i sørvestre del av tomta ved stien inn til plassen
19	xx	2017	Fajanse	Enkelte fragmenter av fajanse, uspesifisert	-	På og i nedkant av de fossile åkerflatene på tomta
20	xx	2017	Rødt tegl	Biter av rødt tegl, uspesifisert	-	På og i nedkant av de fossile åkerflatene, derav innenfor et område i sørvestre del av tomta ved stien inn til plassen

12 Vedlegg 1 – notat Bjørn M.F. Eriksen, Vang historielag 25. juni 2019

BEBOERE PÅ MOEN 1760-1810, HOLMEN 1780-1900 og DAMMEN 1800-1810

Johannes Erichsen fra Busterud fikk i 1759 tillatelse til å rydde seg ny gård på Moen. Han la under seg stadig mer jord og fikk beskyldninger om at han tok seg til rette i andre gårders beiteområder. Dette førte en langvarig rettsak. Han sto på, og da han fikk kongeskjøte på gården i 1799 var gården på om lag 1000 mål. Da var Johannes blitt en gammel mann og var nok samtidig en fattig mann. Han solgte da den vestre halvdelen av Moen til **Ole Pedersen** og beholdt og flyttet selv til den østre delen, Dammen.

Dammen hadde inn til da vært husmannsplass av Moen, men ble nå egen eiendom. Den andre husmannsplassen som var bygd opp på gården, var den som vi kjenner som Holmen. Moen og Holmen ligger på hver sin side av Rønningstadvegen.

Allerede i 1804 solgte **Ole Pedersen** Moen videre til **Henderich Mortensen**.

Den 4.9.1810 solgte **Henderich Mortensen** Moen til **Peder Eriksen** på Lille Hubred. I kjøpekontrakten står det, ifølge Vangsboka 4, at i salget følger en kornstue og urtehagen på gården. Hendrich Mortensen tok nok ned alle de andre husene. Enten tok han de med seg, eller han solgte de.

Fra og med 1811 tok Peder Eriksen på Lille Hubred over drifta av jorda på Moen selv og dermed ble Moen et underbruk av Lille Hubred. Holmen ble nå husmannsplass under Lille Hubred.

I 1838 solgte Peder Eriksen gården Lille Hubred og flyttet til Gile. Han skilte ut Moen og tok det med inn i Gihle. I forbindelse med denne endringen, ble det gjort en takst som viser både til underbruket (Moen) og husmannsplassen (Holmen). På Moen var det ubetydelig med vedskog, ca 130 mål med slåtteland der de høstet 4800 kg høy. Det var en åker på 4 mål, der sådde de 1 tønne korn og høstet 4 tønner. Husmannen kunne fore 2 kyr og seks sauer.

BEBOERE PÅ MOEN:

1759 til 1799

JOHANNES ERICHSEN f. 1723 på Busterud, døde på Dammen i 1807.

ANNE LARSDATTER fra Dalby, kone 1, f. 1725, døde her i **1888**.

Barn:

OLE f. 1751,

OLIV f. 1754

LISBETH f. 1759

ERIK f. 1760

SVEND f. 1761

MARTE f. 1766 døde her **1795**

Johannes giftet seg opp at i 6.5.1790

1790 til 1799

JOHANNES ERICHSEN

BERTE ANDERSDATTER f. ca 1730

Johannes selger halve gården til Ole Pedersen, tinglyst i 1801, men han flyttet nok til Moen østre (Dammen) allerede i 1799.

1799 til 1804

OLE PEDERSEN f. 1741, døde 10.8.1818.

KARI OLSDATTER, f. Dalby i 1740, d. 30.4.1830 på Nedre Løvlien.

Barn

PEDER OLSEN er født 17.2.1766 i Furnes. Se nedenfor

OLE OLSEN f. 30.10.1771.

Sønnen Ole Olsen bodde nok aldri på Moen.

1799 til 1804:

PEDER OLSEN f. 17.2.1766. Gift med:

KJERSTI LARSDATTER fra Kolbua f. 1764, døde på Løvlien 8.12.1838

Barn:

KARI PEDERSDATTER f. her 22.6.1799, døpt 27.6.1799

Faddere	Lars Baardsen, Eene
	Hans kone, Eene
	Iver Guldbrandsen, Klokkergården
	Mari Gudbrandsen, Ryeeie
	Kari Tostensdatter, Klokkergården

LISBETH PEDERSDATTER f. 25.12.1801. døpt jan 1802

Faddere;	Lars Baardsen, Eeine
	Hans kone Eine
	Halvor Christoffersen, Ingersrud
	Mari Guldbrandsdatter, Ryeseie
	Siri Halvorsdatter, Ingersrud

1804 til 1810, kanskje til 1811:

HENDERICH MORTENSEN f.Løten i 1768, døde 31.8.1836

MARTE ANDERSDATTER f. ca 1774. Døde 26,2,1814 på Herseteie.

ANDERS HENDERICHSEN f. 27.9.1802 på Moen, døpt 3.10.1802, begravet 6.9.1810.

Faddere:	Kari Olsdatter, Prestegården
----------	------------------------------

Eli Olsdatter, Prestegården
 Johan Pavelsen, Blystad
 Pavel Johansen, Blystad
 Ane Mikkelsdatter, Moen

GUNNOR HENDERICHSD, tvillingsøster til Anders, født på Moen 27.9.1802. Døpt 3.10.1802. Hun er konfirmert i Furnes i 1817 og kaller seg da Gunnor Henrichsdatter Moen.

Faddere: Ole Pedersen, Moen
 Anders Larsen Granrud
 Nils Andersen, Prestegården
 Inger Olsdatter, Spikkerud
 Marte Olsdatter, Hougen
 Ane Mikkelsdatter Moen

MIKKEL HENDERICHSEN f. 10.12.1805, døpt 13. desember 1806, konfirmert i Furnes i 1820, d. 1842

Faddere: Peder Michelsen, Kay
 Ole Povel, Spikkerud
 Inger Povel, Spikkerud
 Lars, Klokkegården

LARS HENDERICHSEN f. 22.8.1808, døpt 4.9. 1808, begravet 6.9.1810.

Faddere: Peder Michelsen, Kay og ant. hans kone
 Gunnor Olsdatter, Dystvoldeie
 Mons Halvorsen, Prestegården
 Ole Monsen, Prestegården

Henderich gifter seg opp at 9.11.1815 med Pernille Mikkelsdatter f. 1771 på Åltomten. Henrik bor da på Karseteie. Henderich flytter senere til Furnes og dør på Lille Mørkvedeie 31.8.1836.

Dette ekteskapet gikk nok i oppløsning. 1.6.1817 blir Pernille tiltalt for tyveri i sin tjeneste hos kaptein Stenersen på Blæstad

Henderich flytter senere til Furnes.

1810, bor her

KNUT HALVORSEN

BERTE MORTENSDATTER, hun er søster til Henderich Mortensen.

Barn:

Eli f. 1800 i Løten

Marte f. her 3.3.1810

4.september 1810: Henrik Mortensen selger eiendommen Moen til Peder Eriksen på Lille Hubred.

Beboere på HOLMEN av Moen

Husmannsplassen Holmen ligger på vestsiden av Rønningstadvegen, rett overfor innkjøringa til Dammen.

Denne husmannsplassen må ha blitt opparbeidet i den mest aktive perioden til Johannes Eriksen, en gang mellom 1760 og 1790.

Første kjente beboer kom hit 1796:

1796 - 1811

OLE LARSEN f. 1748, var husmann på Moen da han døde 13.9.1800, begravet. 21.9.1800. Alt tyder på at han og familien bodde på Holmen. De kom hit i 1796. Ole var gift med **ANNE HALVORSDATTER** f. på Imerslundeie i 1761, døde på Greftenmoen 2.8.1825.

Barn:

LARS OLSEN f. 1788. Lars bodde ikke her ved folketellinga i 1801. Enten er han da satt bort, eller han er død.

HALVOR OLSEN f. 23.7.1791 på Åsvistadeie. Bodde senere på V. Blystadeie. (Folketellinga 1801 sier at han er 13 år da, det er litt feil) Faddere fra Grytting, Granrud, Sagsveen og Hegvinopsal.

MARTE OLSDATTER f. på Bergset 14.7.1793.

Faddere; 2 fra Bekken, 2 fra Tomten, 1 fra Brenna og 1 fra Liberg.

Marte var innerst på Moen (Holmen) da hun var fadder i dåpen til Agnete på Dystvoldeie, 13.9.1816 (mor Anne Johansdatter og far Halvor Olsen, innerst)

BERTE OLSDATTER f. 6.6.1796, døpt 12.6.1796.

Faddere: Ole Eriksen og kona, Blystadeie
Anders Granrud og kona
Oliv Johansdatter, Moen

Berte bodde senere på Opsaleie lille, der hun fikk barn i 1818.

ANNE OLSDATTER f. 1798, døde 13.9.1800, begr. 21.9.1800.

OLE OLSEN f. 1799, døde 11 dager gml. Ole ble hjemme døpt. Gravlagt 26.5.1799 11 dager gammel

KRISTEN OLSEN f. 1799, døde 14 dager gammel. Kristen ble hjemmedøpt. Gravlagt 26.5.1799, 14 dager gammel. Her står det **MOENEIE**.

Ved folketellingen i 1801 bodde Anne her sammen med barna Halvor, Marte og Berte.

I 1811 bodde Anne Halvorsdatter her sammen med barna Halvor og Marte og moren sin, Marit Kristensdatter.

Anne måtte nok flytte fra Holmen i 1811/1812, da det kom ny husmann hit. Antagelig flyttet hun til et hus på Greftenmoen der hun døde 2.8.1825.

Enken Anne Olsdatter Moen har en uekte datter, **OLINE**, f. 6.1.1803, døpt 30.1.1803. Far er: Anders Andersen, Dystvoldeie.

Faddere: Jacob Nilsen, Dystvoldeie
 Anders Larsen, Granrud
 Marte Larsdatter, Dystvold
 Lisbeth Larsdatter, Dystvold

Det ble begravet 4 barn fra Moen 6. september i 1810 to av disse har antagelig bodd her:

Marte Larsdatter 12 år, fra Moeneie.

Finner ingen Marte Larsdatter i kirkeboka, født omkring 1898. Finner denne: Marte f. 4.9.1798 på Spikkerud (Det er 750 m. mellom husene på Moen og Spikkerud). Marte er «uekte». Inger Olsdatter er moren, oppgitt far er Ole Nilsen på Karseteie.

Lars Larsen 7 år fra Moen.

Den eneste jeg finner i kirkebøkene for Vang og som stemmer med alder og som KAN ha bodd her

Lars Larsen f. 25.5.1803.

Far: Lars Larsen; Bjerkeeie og mor: Pernille Larsdatter.

Lars, Pernille og sønnen Lars er nevnt under Bjørkeeie side 597 i Vb 1. Det fremkommer her er at Lars er bror til Eli Larsdatter, g/Lars Larsen, Østre Sveen under Bjørke, side 596 i Vb 1.

BEBOERE PÅ HUSMANNSPASSEN HOLMEN UNDER LILLE HUBRED

Fra 1812 til 1823.

LARS OLSEN f. 1775 på Atlungstadeie i Stange, døde på Sandbakken 2.8.1847. Giftet seg 13.2.1807 med

MARTE JENSDATTER f. 1775 på Ålstadeie, døde på Sandbakken 29.5.1837

Barn:

LISBETH f. 8.9.1808 på Vollseie

Faddere: Petter Bentsen og kone fra Gile-eie
 Ole Eriksen, Hubred
 Kari Olsdatter, Vold
 Birte Andersdatter, Vold

Berte f.5.9.1812 på Moen av Lille Hubred, døpt her 13.9.1812

Faddere: Hans Spikrud
 Peder Lille Hubred
 Kirsti Christophersdatter, Lille Hubred
 Marte Knudsdatter, Lille Hubred

Bosted til denne familie avviker litt fra Vangsboka 4, sise 215.

I «de lange listene» som Stensrud har ført på Lille Hubred, kommer det fram at familien skiftet bosted fra Lille Hubredeie (Holmen) imellom 1823 og 1824. I 1824 er de husfolk på Sandbakken og fra 1825 er de selveiere der.

Fra 1823 til 1832:

ERIK ANDERSEN f. Dalfarmen i 1795, døde her 31.5.1832, begravet 8.6.1832. I kirkeboka står det at han bor på Lille Hubredeie, Både Moen og Holmen er Lille Hubredeie. I Vangsboka står det at Erik og kona var veldig fattige og levde på almisser. Erik var gift med:

MARTE KNUTSDATTER f. på Dufset 1793. Døde på Ryeie i 17.4.1859 Marte var oppgitt som bruker det året Erik døde.

Barn:

DØDFØDT JENTE, 27.3.1820 f. på Nashaug.

ELEN ERICHSDATTER f. 3.2.1825, her, døde 22.12.1825, begr, 29.12.1825

ANDREAS ERICHSEN f. 3.2.1825, her, døde 24.12.1825, begr. 29.12.1825

De hadde en jente til oppfostring, KIRSTINE JACOBSDATTER, som de fikk bidrag for.

I de «lange listene» som Stensrud har laget over beboere på Lille Hubred, så framkommer det at Erik var husmann 1823 t.o.m 1831 – at kona Marte er husmann i 1832 og at neste husmann er Hovel (se under= fra og med 1833.)

HOLMEN UNDER LILLE HUBRED TIL 1838 – UNDER GILE ETTER 1838**1833 til 1847.**

HOVEL OLSEN f. 28.8.1807 Fangberget i Veldre, gift i 1831 med

OLIA OLSDATTER f. 14.3.1808 på Lillehov i Elverum.

Håvard og Olia er husfolk her hos Peder Eriksen på Lille Hubred fra 1833 til 1836 og da Moen ble solgt til Gile i 1836, fortsatte de som husfolk her til 1847. Håvard var skomaker. I 1838 hadde de 2 kyr og 6 sauer.

Barn:

ANDREAS HOVELSEN f. 16.2.1832 på Hjellumeie. Døpt 18.3.1832.

Faddere: Jens Frognereie
Jens Larsen, Blaarud
Hans Larsen, Sanderud
Berthe Jacobsdatter, Eneeie

Omgangsskolen: 1844-45 og 46

Andreas var murersvenn da han giftet seg i 1860 med Olia Olsdatter fra Opphuseie, men ble nok skomaker. Bodde i 1865 på Hamar. Emigrerte til Amerika før 1876.

ANDERS HOVELSEN f. 24.9.1834, her. Døpt 16.11.1834.

Faddere Ole Olsen, Lille Hubred
Peder Erichsen, Lille Hubred
Gunnor Olsdatter, Lille Hubred
Olia Andersdatter, Opsal

Omgangsskolen her: 1844-45-46-47

I 1865 var han skomakersvenn hos broren Andreas på Hamar. Reiste til Amerika 12.5.1874.

OLE HOVELSEN f. 16.2.1837, her. Døpt 6.5.1837

Faddere: Peder Andersen, Lille Opsahl
 Nils Andersen, Lille Opsahl
 Andreas Andersen, Lille Opsahl
 Olea Andersdatter, Lille Opsahl
 Marthe Andersdatter, Lille Opsahl

Omgangskole her: 1844-45-46-47.

Flyttet fra Gile-eie til Oslo i 1858. Gift med Karen f. ca 1844. Reiste til Amerika 28.4.1868 med båten «Benedicte». Siste brev fra Karen var stemplet Long Lake i Minnesota

KRISTIAN HOVELSEN (1) f. 4.12.1839, her, dør 17.12.1839. Døde før han kom i kirken.

KRISTIAN HOVELSEN (2) f. 30.12.1840 her, døpt 14.3.1841, dør 15.6.1842

Faddere: Thore Michelsen, Gile
 Haagen Haagensen, Gile
 Ole Olsen. Gile-eie
 Erich Pedersen, Gile-eie
 Inge Jørgensdatter, Gile.

HANS HOVELSEN f. 30.12.1840, her, døbt 14.3.1841, dør 15.6.1842

Faddere Randi Jørgensdatter, Frogner. Tj.p
Anders Olsen, Gile-eie, husmann (svigerfar til Kristian Mortensen som bodde her mange år senere)
 Elias Erichsen, Stor Dørumeie
 Eli Johansdatter, Gile, tj.p
 Oline Christiansdatter, Stor Dørum, tj.p.

DØDFØDT BARN: Begravet 28.april 1843.

KRISTIAN HOVELSEN (3) f. 17.6.1844, her, døpt 25.8.1844

Faddere Ole Pedersen og kona, Skogen
 Børre Christiansen, Spikkerud
 Thore Michelsen, Gile
 Anne Nilsdatter, Rønningstad

Bilde av Kristian Hovelsen, Fotoavdelingen på museet.

Kristian ble utlært skomaker i Oslo og i 1875 var han skomakermester. Han ble gift med Gina f. 1844 fra Bærum. Kristian var Henrik Ibsens faste skomaker. Kristian og Gina var foreldrene

til skilegenden Karl Hovelsen. Karl Hovelsen deltok i Husebyrennene. Han vant Holmenkollrennets 50 km i 1902 og 1903 og kombinert i 1903 og fikk Holmenkollmedaljen. I 1905 reiste han til Amerika, først som murer, senere som showman som reiste USA rundt og viste sine kunstner. Han fikk navnet «The flying Norseman». Nedenfor en plakart fra den gang han hoppet for USAs mest kjente sirkus. Han var også med å bygge skianlegg i Amerika. På 1920 tallet flyttet han hjem til Oslo. Mer info om Karl Hovelsen på nettet.

Bilder fra internett av Karl Hovelsen

OLINE HOVELSDATTER f. 11.9.1847, f. her. Døpt 21.11.1847. Døde 20.4.1924 i Bergen.

Faddere: Anders Larsen, Sandberg
 Thore Michelsen, Gile
 Anne Monsdatter, Sandberg
 Marthe Andersdatter, Sandberg
 Kari Erichsdatter, Dørum

I 1865 var hun tjener hos en handelsfullmektig i Oslo, senere var hun barnepike hos Edvard og Inger Munch. Munch familien hadde hun kontakt med hele livet. Gift 1876 med Nils Hansen Strøm. Han døde allerede i 1885. Hun ernærte seg og de fire barna med søm for Steen og Strøm. Da hun ble eldre flyttet hun til Bergen og datteren Marie som var gift med sogneprest Dankert Skagen.

HELENE HOVELSDATTER f. 11.9.1847, døpt 21.11.1847

Faddere: Børre Christiansen, Spekkerud
 Ole Andersen, Slemsrud
 Sidsel Erichsdatter, Spikkerud
 Gønner Andersdatter, Gile
 Berthe Andersdatter, Bjerke

Helene flyttet til Christiania. Der skal hun ha tjent hos en skolestyrer. Senere hos en prest i Hardanger. Hun må ha flyttet tilbake til Christiania ganske tidlig, for i 1898 fikk medalje for tro tjeneste fra selskapet Christiania bys vel. Hun er begravet i Fana utenfor Bergen.

Familien flyttet fra Holmen i 1847 og i 1852 bodde de på Sveen under Bjørke.

MIKKEL HOVELSEN f. 31.12.1852 på Sveen under Bjørke.

Faddere: Ole Olsen, Bjerke
Jens Monsen, Bjerke
Mikkel Hansen, Dørum
Berte Jensdatter, Bjerke
Eli Olsdatter, Bjerke

Flyttet til Oslo 2.1.1874. I 1875 var han skomaker. 30.3.1881 reiste han med «Kong Sigurd» til Minneapolis. Han var skomaker og gift med Karen Sivertsen 35 år.

Peder Eriksen solgte Lille Hubred i 1838. Samme år fradelte han Moen og tok Moen med inn i den nye gården han flyttet til, Gihle, slik at neste husmenn er å finne under Gihleeie.

Det ser ut til at Hovel var den siste husmannen på Holmen. I gårdsmappa til Gihle finnes oversikt (Stensrud) over alle husmenn for perioden fra 1815 til 1882. Finner ingen som er knyttet til Holmen etter 1847.

<1861>. Gile-eie

ANDERS ANDERSEN (Andreassen) g.

MARI PEDERSDATTER Se Vb 1 s. 525

BARN:

Johan f. 16.3.1861 på Kirkeby, døde her 16.3.1861, 1 ½ år.

I 1865 kjøpte Mikkel Syversen på Greften denne eiendommen.

HOLMEN UNDER GREFTEN - GREFTENHOLMEN

Kan ha bodd her fra en gang på 1860 tallet til 1884.

<1875> (folketelling)

167 Greftenmoen. Slik jeg ser det er Holmen eneste bostedet som hadde g.nr 167 (fra tiden under Lillehubred) og som da tilhørte Greften:

ERIK OLSEN, f.4.12.1821 på Alderskysteie, tømmerhugger og arbeider g. 14.11.1852:

MARTHE OLSDATTER f. 10.12.1810 på Ålstadeie, døde her 16.3.1882.

I 1875 satte ½ tønne poteter.

1884- 1897

KRISTIAN MORTENSEN f. 17.8.1829 på Hvebergseie (Far Morten Stefensen, mor Ane Christophersdatter) Kristian var i 1855 ridende jeger ved Stange Eskadron.

Giftv 1. gang: se lenger ned

gift 2. gang:

MARTE JOHANDATTER f (1830-1835), døde her 20.3.1885.

Barn:

OLINE KRISTIANSDATTER f 7.2.1868 og døpt 5.7-1868 på Enga under Dørum. Konf. Helstadeie 1883.

Faddere. Anders Andersen, Stor Dørum
Ole Johansen, Hommelstadeie
Karen Eriksdatter, Stor Dørum
Jørgine Eliasdatter, Stor Dørum

ANTON KRISTIANSEN f. 19.1.1870. døpt 1.3.1870, Lille Dørum, **Konfirmert her 1884.**

Faddere Halvor Olsen, Dørum
Anders Andersen, Dørum
Petter Halvorsen, Dørum
Karen Eriksdatter, Dørum
Johanne Christiansdatter?

KRISTINE KRISTIANSEN f. 6.4.1872, døpt 2.1.1873 på Helstadeie, døde 9.5.1874

Faddere Erik Mikkelsen, Helstad
Christian Christiansen
Christoffer Christiansen
Johanne Andersdatter
Agnete Christensdatter

KRISTIAN KRISTIANSEN f. 15.4.1875 døpt 2.1.1876 på Helstadeie, **Konfirmert her i 1890,** døde som legdslem på Blæstad 22.12.1895

Faddere Erik Mikkelsen, Helstad
Christian Christiansen
Christoffer Christiansen
Johanne Andersdatter
Agnete Christensdatter

MARTIN KRISTIANSEN f. 18.4.1878 døpt 18.8.1878 på Helstadeie. **Konfirmert her 9.4.1893.** Ble g. Pauline Antonsdatter, Nordby.

Faddere: Erik Mikkelsen, Helstad
Petter Halvorsen, Dørum
Martin Kjeldsen, Helstad
Taaline Larsdatter, Helstad
Karen Olsdatter, Olsrud

I 1891 og 1895 bor Martin her, sammen med sin far. Sigrid Eriksdatter steller huset. Sigrid var født på Alderslysteie 1.9.1839. Ved folketellinga i 1865 var hun tjenestepike på Alderslyst og i 1900 er hun arbeiderske og bor på Flekkenga (Imislund)

(UTELUKKER IKKE AT KRISTIAN OG ANNE, kan ha bodd her fra 1852 til 1855, men har ingen dokumentasjon på det. Annes far, Anders Olsen, Glie-eie, hadde vært fadder for Hovels sønn, Hans i 1840))

KRISTIAN MORTENSEN og JOSEFINE HANSDATTER fikk 19.1.1887 dattera

KAREN KRISTIANSDATTER. F. 19.1.1887 på Lundeneie/Villroa

Faddere: Johan Olsen, Greften
Even Nilsen Dystvoldeie (Roen/Sletvold)
Johanne Olsdatter, Slemsrud
Oline Hansdatter, Slemsrud

Kristian bodde da på Holmen og Josefine i Lundeneie/Viroa. Bare 200 m. mellom disse stedene. Karen døde Nordby 9.6.1901 der mora bodde som pleiedatter.

Kristian giftet seg for 3. gang med enka Taaline Kristoffersdatter, Sandvoll. De bosetter seg på Bekkeslåttan og vi tror at Kristian tok med seg husene på Holmen hit.

Taaline reiste 20.10.1905 til sine barn som bodde i S. Dakota. Reiste sammen med dattera Karen.

Kristian Mortensen var gift 1. gang med:

Anne Andersdatter f. 1.9.1828 på Stor Hubredeie. Døde på Enga av Dørum 29.1.1867.

Da sønnen Mikkel blir født, skrives det i kirkeboka om Kristian: Ungkar, står ikke i militær tjeneste, måtelig forfatning.

Barn:

Mikkel f. 15.1.1852 på Gileeie. Døpt 29.2.1852.

Faddere: Christian Olsen, Gihle
Gunnor Nilsdatter, Gihle
Inge Chrestensdatter, Gihle
Christoffer Mortensen, Hjellum

Anmeldt av Anders Olsen Gihle (Annes far)

Andreas f. 18.5.1855, døpt 9.6.1855, Gile eie (også her?)

Faddere Peder Andersen, Gihle
Jens Andersen, Gihle
Jens Monsen, Bjerke
Agnete Jensdatter, Møystad
Eli Nilsdatter, Møystad

Agnete f. 26.9.1858, Ner-Volleie, døpt 24.2.1860, dør i 1878

Faddere: Peder Andersen, Gihle
Jens Andersen, Gihle
Andreas Andersen, Grubhol
Siri Mortensdatter, O
Agnethe Andersdatter, Vod

Marte f. 19.12.1860, døde 21.8.1861

Faddere: Lars Olsen, Vold
Simen kristiansen, Dørum
Per Andersen Vindhoel
Karen Mortensdatter, Vien
Siri Mortensdatter Hubred

Marte 2 f. 10.8.1862, døpt 19.10.1862 Stor Dørum

Faddere: Peder Andersen, St. Vindhoel
Andreas Andersen, Kjøs
Petter Halvorsen, Dørum

Karen Eriksdatter, Dørum
 Siri Mortensdatter, Hubred
 Oline f. 4.4.1866, døpt 15.7.1866 Dørum. konf. 1881 på Ø. Hol
 Faddere Petter Halvorsen, Dørum
 Jens Hansen, Dørum
 Halvor Olsen, Dørum
 Olea Halvorsdatter, Dørum
 Gunnor Hansdatter, Dørum

BEBOERE PÅ DAMMEN

I 1801, selger Johannes Eriksen ca halve gården til Ole Pedersen, men formelt skjedde overdragelsen 2.3.1803. Johannes beholdt den delen av gården som lå øst for det som i dag er Rønningstadvegen. Johannes hadde nok flyttet til Dammen allerede i 1799.

Johannes var 76 år da han flyttet til Dammen og det er grunn til å tro at dette var en husmannsplass under Moen da han flyttet hit i 1799.

1799 til 1807

JOHANNES ERICHSEN f. 1723 på Busterud og tidligere eier av hele Moen, døde her i 1807.
BERTE JENSDATTER, hans kone nr 2, født i 1725. Berte flytter tilbake til Sandvold etter at Johannes døde. Johannes hadde da kjøpt Sandvold.

Den 26. august 1810 gravlegges
 Ingebret Knutsen, 3 år. Bosted: Dammen.

Jeg finner ingen i Vang som heter Ingebret Knutsen og er født omkring 1807.

Jeg finner en som heter Ingebret f. 14.11.1806, døpt 23.11.1806. Han er sønn til Inger Pedersdatter og Erik Ingebretsen på Dystvoldeie.

Faddere Anders Eriksen, Greften, Mons Halvorsen, Prestegården, Eli Olsdatter, Klokkergården og Ander Andersen Klokkergården.

Konfirmert i 1816:

Berte Dammen f. 21.8.1801, døpt 30.8.1801. Far Ole Dammen. Ole Dammen = Ole Børresen gift med Guri Torgersdatter

BEBOERE I VILLROEN/ Lundeneie

Den første fradelinga av Moen skjedde i 1805, da Henrik Mortensen fradelte Villroen og solgte den til Ole Olsen på Lunden under Stor Opsal.

Vi tror ikke at det ble bygget hus i Villroen før på 1840 eller 1850 tallet (Lunnæie)

Se oversikt under Stor Opsal / Lunden

Vang H. 25.juni 2019, Bjørn E.

Norsk institutt for kulturminneforskning er et uavhengig forsknings- og kompetansemiljø med kunnskap om norske og internasjonale kulturminner.

Instituttet driver forskning og oppdragsvirksomhet for offentlig forvaltning og private aktører på felter som by- og landskapsplanlegging, arkeologi, konservering og bygningsvern.

Våre ansatte er konservatorer, arkeologer, arkitekter, ingeniører, geografer, etnologer, samfunnsvitere, kunsthistorikere, forskere og rådgivere med spesiell kompetanse på kulturarv og kulturminner.

www.niku.no

NIKU Oppdragsrapport 44/2019

NIKU hovedkontor
Storgata 2
Postboks 736 Sentrum
0105 OSLO
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tønsberg
Farmannsveien 30
3111 TØNSBERG
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Bergen
Dreggsallmenningen 3
Postboks 4112 Sandviken
5835 BERGEN
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Trondheim
Kjøpmannsgata 1b
7013 TRONDHEIM
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tromsø
Framsenteret
Hjalmar Johansens gt. 14
9296 TROMSØ
Telefon: 77 75 04 00